

Doorrekenen ganzenscenario G-7 en IPO

J.A. Guldemonnd (CLM)

P.J. Rijk (LEI)

m.m.v. H.J. den Hollander (CLM)

Doorrekenen ganzenscenario G-7 en IPO

In opdracht van IPO, Ganzen-7 en Ministerie van EL&I

Adriaan (J.A.) Guldemon (CLM)

Piet (P.J) Rijk (LEI Wageningen UR)

m.m.v. Annette (H.J.) den Hollander (CLM)

CLM Onderzoek en Advies & LEI Wageningen UR

Culemborg, augustus 2012

CLM 790 – 2012; LEI-publicatie 12-082

Abstract

Deze studie laat zien wat de kosten zijn van het toekomstige ganzenbeleid. Vergeleken zijn voortzetting van het huidige beleid, en beleidsvoorstellen die door de Ganzen-7 en het IPO zijn uitgewerkt. Voortzetting van het huidige beleid leidt tot een sterke stijging van de kosten in 2018, mede omdat het aantal zomerganzen sterk toeneemt. G-7 en IPO staan voor de reductie van het aantal zomerganzen, waardoor de kosten lager uitvallen. Afhankelijk in hoeverre EU-cofinanciering en belastingen worden meegenomen is het G-7 scenario duurder dan het IPO of vergelijkbaar in netto kosten.

Inhoud

Inhoud	
Voorwoord	
Samenvatting	I
1 Inleiding	1
2 Aanpak & aannames	3
2.1 Aanpak	3
2.2 Aannames voor berekeningen	4
2.2.1 Ontwikkeling aantal winterganzen	4
2.2.2 Ontwikkeling aantal zomerganzen	7
2.2.3 Aantal ganzen en schadecijfers	8
2.2.4 Schadecijfers Faunafonds	9
2.2.5 Overzicht alle kosten in de afgelopen jaren	11
2.2.6 Ontwikkeling prijzen	12
3 Doorrekenen referentiescenario	15
3.1 Inleiding	15
3.2 Smienten	15
3.3 Referentiescenario	15
3.3.1 Berekening schadebedragen overwinterende ganzen	15
3.3.2 Berekening schadebedragen overzomerende ganzen	16
3.3.3 Berekening kosten referentiescenario in 2013 en 2018	17
4 Doorrekenen G-7 scenario	19
4.1 Algemene aannames	19
4.2 Effecten van de zomerganzen reductie	20
4.3 Doorrekenen G-7 scenario	22
4.3.1 Berekening schadebedragen overzomerende ganzen	22
4.3.2 Berekening schade-uitkeringen overwinterende ganzen	22
4.3.3 Berekening kosten G-7 scenario in 2013 en 2018	23
4.4 Foergeergebieden slimmer neerleggen	25
5 Doorrekenen IPO scenario	29
5.1 Algemene aannames	29
5.2 Berekening schadeuitkeringen overzomerende ganzen	29
5.3 Berekeningen schade-uitkeringen overwinterende ganzen door Faunafonds	30
5.4 Berekening kosten IPO scenario in 2013 en 2018	31
6 Overzicht alle scenario's	33
6.1 Situatie in 2012/13	33
6.2 Situatie in 2017/18	34
7 Effecten van EU-cofinanciering op kosten scenario's	37
7.1 EU-cofinanciering	37
7.1.1 Achtergrond beleid foerageergebieden	37
7.1.2 Huidige praktijk	38

7.1.3 Toekomstige mogelijkheden	39
7.2 Optimalisatie foerageergebieden	41
7.3 Nationale kosteneffecten scenario's	42
8 Conclusies en aanbevelingen	45
8.1 Conclusies	45
8.2 Aanbevelingen	47
Bronnen	49
Bijlage 1 Schatting van kosten ganzenreductiemaatregelen	51
Bijlage 2 Wijze van taxeren	57

Voorwoord

Nederland is internationaal gezien een belangrijk overwinteringsgebied voor ganzen en smienten. Naar schatting overwintert twee derde tot driekwart van de totale Europese populatie in ons land. Naast deze in de winter verblijvende ganzen is de populatie zomerganzen de afgelopen jaren zeer sterk toegenomen. Daarmee zijn tevens de kosten voor het huidige ganzenbeleid (foerageergebieden en het vergoeden van schade aan gewassen) toegenomen.

In het recente verleden hebben CLM en LEI Wageningen UR (Guldmond et al, 2010) een doorrekening gemaakt van alternatieven voor het huidige winterganzenbeleid.

Momenteel is er een voorstel van de Ganzen-7 (G-7), bestaande uit de twaalf Land- schappen, de Federatie Particulier Grondbezit, de Land- en Tuinbouworganisatie Nederland, Natuurmonumenten, stichting Agrarisch en Particulier Natuur- en Land- schapsbeheer Nederland, Staatsbosbeheer, Vogelbescherming Nederland voor een alternatief winter- en zomerganzenbeleid. Tevens heeft het IPO een beleidsvariant voor de ganzen die ze graag doorgerekend ziet.

Op verzoek van de G-7 en het IPO hebben CLM en LEI Wageningen UR beide be- leidsscenario's doorgerekend en dit vergeleken met het huidige beleid (referentie- scenario). Daarnaast is gekeken naar mogelijkheden van EU-medefinanciering en naar de kosten van verschillende bestrijdingsmethoden. Deze publicatie is hier het resultaat van.

Het onderzoek is uitgevoerd door dr. ir. J.A. (Adriaan) Guldmond (CLM), ir. P.J. (Piet) Rijk (LEI Wageningen UR) en met medewerking van ir. H.J. (Annette) den Hollander (CLM).

Het onderzoek werd begeleid door een begeleidingscommissie onder voorzitter- schap van Jeroen Huneke (IPO).

De andere leden van de begeleidingscommissie waren:

- Johan Cronau (Provincie Gelderland, namens IPO);
- Peter de Koeijer (LTO, namens G-7);
- Meta Rijks (SBB, namens G-7);
- Jos Roemaat (APNL, namens G-7);
- Sander Smolders (Ministerie van EL&I);
- René Steijn (Provincie Zeeland, namens IPO);
- Michiel van der Weide (Natuurmonumenten, namens de G-7);
- Marten Wesselijs (Provincie Fryslân, namens IPO).

We willen de leden van de begeleidingscommissie bedanken voor hun prettige en kritische inbreng en in een aantal gevallen voor het leveren van aanvullende ge- gevens.

Ook willen we Roel Horsch, Johan Horst en Eefke Peters (Dienst Regelingen), Men- no Hornman (Sovon), Henk Revoort, Frans van Bommel (Faunafonds) en Margriet Montizaan (KNJV) bedanken voor hen medewerking bij het verkrijgen van specifieke gegevens voor dit onderzoek.

We hopen dat dit rapport een bijdrage mag leveren aan een goede beleidsbeslissing op het gebied van beheersbare kosten en maatschappelijke baten rondom de opvang van ganzen in ons land.

Culemborg

Ir. G.U. Kuneman
Directeur CLM Onderzoek en Advies

Den Haag

Ir. L.C. van Staalduinen
Algemeen Directeur LEI Wageningen UR

Augustus 2012

Samenvatting

In opdracht van het IPO, het ministerie van EL&I en de Ganzen-7 (afgekort G-7, bestaande uit De12Landschappen, de Federatie Particulier Grondbezit, de Landbouw- en Tuinbouworganisatie Nederland, Natuurmonumenten, Stichting Agrarisch en Particulier Natuur- en Landschapsbeheer Nederland, Staatsbosbeheer, Vogelbescherming Nederland), zijn door CLM en LEI Wageningen UR de toekomstige aantallen ganzen en de kosten hiervan berekend van drie beleidsvarianten voor het totale ganzenbeleid in Nederland. Deze varianten zijn:

- Referentiescenario
- G-7 scenario
- IPO scenario

Referentiescenario is ongewijzigd beleid.

G-7 scenario houdt in: geen afschot meer in de winter; het handhaven van de foerageergebieden met een vaste beheervergoeding; reductie van de zomerpopulaties van grauwe gans en brandgans; nulstand voor exoten (beide in 2018); en een vergoeding van 110% van de getaxeerde schade.

IPO scenario houdt in: het afschaffen van foerageergebieden met vaste beheervergoeding; reductie van de zomerpopulaties van grauwe gans en brandgans; nulstand voor exoten (beide in 2018, gelijk aan G-7); vergoeding van 100% van getaxeerde schade voor de winterganzen; vergoeding voor zomerganzen 70% en afgebouwd tot 0% in 2018; plaatsing van zomerganzen op vrijstellingslijst van 1 maart - 1 oktober.

Het beleid is doorgerekend voor het jaar 2017/18. Daartoe zijn schattingen gemaakt van de ontwikkeling van het aantal zomerganzen (ganzen die hier broeden en 's zomers aanwezig zijn), en winterganzen (ganzen die in de winterperiode aanwezig zijn). Deze laatste groep bestaat zowel uit 'zomerganzen' die hier ook overwinteren, als uit echte overwinteraars, die van elders komen. De ganzen ontwikkelen zich als volgt (tabel I).

Tabel I. Aantalsontwikkeling aantal ganzen (x mln.) voor de verschillende scenario's.

Scenario	Winter		Zomer	
	2010/2011	2017/2018	2011	2018
Referentie	2,24	3,29	0,37	1,35
G-7/IPO	2,22	2,64	0,37	0,15

Hieruit blijkt dat zowel bij het G-7 als het IPO scenario de aantallen ganzen sterk worden teruggebracht ten gevolge van de reductiemaatregelen die zij beide voorstellen voor de hier broedende zomerganzen.

De kosten van de verschillende scenario's verschillen sterk. Gekeken is wat de EU cofinanciering is bij de verschillende scenario's. Tevens is gekeken wat een slimmere

begrenzing van de foerageergebieden aan extra EU-cofinanciering zou kunnen opleveren. Dat levert het volgende beeld op (Tabel II).

Tabel II. Uitkomsten van de scenario's in 2017/18 rekening houdend met medefinanciering van de EU. Kosten in mln. euro's.

2017/18	Referentie scenario	G-7 scenario	IPO scenario
Totale kosten € mln.	38.1	27.9	14.5
EU-bijdrage	7.0	6.5	0
Netto kosten Nederland	31.1	21.4	14.5
Extra EU-bijdrage slimme begrenzing	n.v.t.	3.2	n.v.t.
Netto kosten Nederland	31.1	18.2	14.5

Tabel II laat zien dat de kosten bij het referentiescenario sterk toenemen. Zowel bij het IPO als G-7 scenario zijn de kosten minder dan bij continuering van het huidige beleid.

Afhankelijk van welke kosten worden meegenomen kost het G-7 scenario in 2018 bijna twee keer zo veel als het IPO scenario of zijn de kosten 50% hoger bij het meetellen van de terug te ontvangen EU-bijdragen of 25% hoger bij een slimme herbegrenzing van de foerageergebieden. Agrariërs moeten inkomstenbelasting betalen over de ontvangen beheersvergoedingen en schade-uitkering. Als we dit belastingeffect ook meenemen dan is er tussen het G-7 en IPO scenario weinig verschil in kosten voor de Nederlandse samenleving als geheel.

Op 1 januari 2014 gaat het nieuwe EU-Plattelands Ontwikkelingsprogramma (POP3) van start dat loopt tot 2020. In de huidige voorstellen voor dit programma worden hogere vergoedingen voor beheer en schades voorgesteld tot maximaal € 500,- per ha.

Verder bestaat de mogelijkheid om ganzenfoerageergebieden onder te brengen als gebieden met een natuurlijke handicap (onder de EU regeling ELFPO, Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling). De vergoeding hiervoor is maximaal € 150,-/ha, maar zou onder het nieuwe POP3 hoger kunnen zijn.

Om deze gelden optimaal in te kunnen zetten zal de Nederlandse overheid (Ministerie van EL&I en gezamenlijke provincies) gerichte actie naar de EU moeten ondernemen om dit ingebed te krijgen binnen toekomstige regelingen.

Het reduceren van de hier broedende grauwe gans en brandgans zal veel inspanning vergen en een zeer globale en grove inschatting van de jaarlijkse kosten laat zien dat dit met professionals 5 mln. euro aflopend tot 2 mln. euro per jaar zou kunnen kosten. Het handhaven van de populatie op het gewenste lagere niveau zal ook daarna veel inspanning vergen. Daarbij zullen waar mogelijk ook habitatmaatregelen moeten worden ingezet, zoals de inzet van rasters om broed- en opgroei-gebied van de kuikens te scheiden. In bijlage 1 is een indruk van deze kosten gegeven. In tabel II zijn de kosten van de maatregelen om de aantallen ganzen te reduceren binnen de genoemde scenario's niet mee genomen.

De nulstand voor exoten zal niet gehaald kunnen worden, omdat veel ganzen in de stad broeden en reductiemaatregelen daar niet mogelijk c.q. acceptabel zijn.

Enkele conclusies en aanbevelingen.

Ook in het nieuwe door de Europese Commissie voorgestelde Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3, looptijd 2014-2020) zijn er mogelijkheden om een deel van de ganzenschade te declareren bij de EU. Er is waarschijnlijk meer mogelijk dan onder POP2. Hier op tijd op anticiperen is noodzakelijk. Een herschikking van de grenzen van de foerageergebieden kan er toe bijdragen dat er meer schade door de EU vergoed kan worden.

Dit onderzoek geeft een goed beeld van de kosten van de diverse scenario's. Als alleen naar de directe kosten wordt gekeken, dan kost het IPO scenario het minst. Maar als de EU-cofinanciering wordt meegerekend en ook rekening wordt gehouden met door agrariërs betaalde belastingen over de beheersvergoedingen en schadebedragen, dan lijken het G-7 en IPO scenario elkaar qua kosten voor de Nederlandse samenleving nauwelijks te ontlopen. Bovendien kan het G-7 scenario rekenen op een groter maatschappelijk draagvlak, vanwege de brede samenstelling van de G-7. In het G-7 scenario blijven de foerageergebieden behouden en blijft de zomerschade vergoed, waardoor de lasten niet bij één groep, de agrariërs, worden gelegd.

1 Inleiding

Het aantal ganzen in Nederland is sterk toegenomen. Zij veroorzaken niet alleen schade in de landbouw, maar ook aan natuurgebieden (Kleijn et al., 2011a) en vormen een gevaar voor de vliegveiligheid (Ebbinge et. al., 2007).

CLM en LEI hebben in 2010 een doorrekening gemaakt van alternatieven voor het huidige winterganzenbeleid (Guldmond et al., 2010). Momenteel is er een voorstel van de Ganzen-7 (afgekort G-7), bestaande uit De12Landschappen, de Federatie Particulier Grondbezit, de Landbouw- en Tuinbouworganisatie Nederland, Natuurmonumenten, Stichting Agrarisch en Particulier Natuur- en Landschapsbeheer Nederland, Staatsbosbeheer, Vogelbescherming Nederland) voor een alternatief winter- en zomerganzenbeleid (*Nederland Ganzenland*). Tevens heeft het IPO een beleidsvariant voor de ganzen die zij graag doorgerekend ziet. Deze varianten worden afgezet tegen een referentiescenario, namelijk voortzetting van het huidige beleid. Tevens is er om nader inzicht gevraagd in de huidige wijze van medefinancieren van het ganzenbeleid door de EU en in toekomstige mogelijkheden hiervan.

Doel van dit project is:

1. Doorrekenen van twee scenario's voor een alternatief beleid (van IPO en G-7) afgezet tegen het referentiebeleid; de scenario's bestaan uit een component winterganzen en een component zomerganzen¹.
2. Inzicht in de huidige en toekomstige mogelijkheden van medefinanciering door de EU van het ganzenbeleid.

Het doorrekenen van de twee scenario's is het combineren van het zomer- en winterganzenbeleid in één model. Voor de winterganzen hebben CLM/LEI al eerder een model gemaakt. Voor het zomerganzenbeleid zal een nieuw model moeten worden gemaakt. Ook het referentiescenario zal opnieuw moeten worden berekend met actuele ganzen- en schadecijfers.

¹ Winter- en zomerganzen is de terminologie zoals door het Faunafonds wordt gehanteerd. Ganzen zijn wintergans van 1 oktober tot 1 april, van 1 april tot 1 oktober zijn het zomerganzen. De schades zijn door het Faunafonds opgesplitst in deze categorieën. Beter ware het om te spreken over trekganzen en standganzen. Trekganzen komen hier in de winter van elders; standganzen broeden hier en blijven hier voor het grootste deel het hele jaar.

2 Aanpak & aannames

2.1 Aanpak

Er worden drie scenario's uitgewerkt:

1. Referentiescenario
2. G-7 scenario
3. IPO scenario

Referentiescenario

Het referentiescenario is voortzetting van het huidige beleid. Dit betekent:

- Handhaving financiering huidige foerageergebieden, inclusief ganzenpakketten.
- Handhaving huidige beleid(sregels) Faunafonds.
- Handhaving huidig beleid t.a.v. verjaging en afschot; hierbij gaan we uit van een gelijk blijvende intensiteit van afschot.
- Zomerganzen: beleid uit de handreiking zoals nu door provincies wordt uitgevoerd. Dus geen gebruik van populatie reductiemaatregelen die gebruik maken van doding d.m.v. gas. We gaan uit van een gelijk blijvende intensiteit van afschot en nestbehandeling.

G-7 scenario

Dit staat beschreven in *Nederland Ganzenland – een gezamenlijke landelijke en regionale visie* (3 mei 2011). Hoofdpunten die van belang voor de doorrekening zijn:

- Geen afschot van ganzen in de winter (1 november- 1 maart; exoten en soepganzen vallen hier buiten).
- Handhaven van foerageergebieden (met de huidige 50.000 ha² afgesloten pakketten als maximum).
- Betere indeling van de foerageergebieden, waardoor meer schadepercelen onder een beheerpakket vallen.
- Wering/verjaging in de winter is niet nodig om voor tegemoetkoming van de schade in aanmerking te komen.
- In winter alleen ondersteunend afschot op kwetsbare gewassen.
- In zomer: reductie ganzenpopulatie in 2018 tot 100.000 grauwe ganzen (het streven van de G-7 is hierbij het schadeniveau van ca. 2005) en 50.000 brandganzen (stabilisatie op niveau 2011).
- Voor exoten en soepganzen in zo kort mogelijke periode nulstand realiseren.
- Vergoeding van 110% van de getaxeerde schade, i.p.v. 95% in referentiescenario.

IPO scenario

Het IPO scenario is beschreven in het advies van de IPO-werkgroep Flora en Fauna (Advies overzomerende ganzen, 29-06-2011). Hoofdpunten hierin zijn:

- Afschaffen van foerageergebieden met vaste beheervergoeding.
- Schadevergoeding in winter 100%, i.p.v. 95% in referentiescenario.

² Het huidige aantal ha waarop ganzenpakketten is afgesloten is 48.500; met dit aantal ha rekenen we in de scenario's.

- Schadevergoeding in zomer: 70%, in 5 jaar afbouwen naar 0%. Vanaf 2018 geen schade meer vergoed voor zomerganzen.
- In zomer: reductie ganzenpopulatie in 2018 tot 100.000 grauwe ganzen en 50.000 brandganzen.
- Jaarrondganzen van 1 maart tot 1 oktober op vrijstellingslijst plaatsen (zij mogen dan 'gewoon' worden geschoten). Daarmee is ook verantwoord dat de schade niet (volledig) wordt vergoed.
- Bovenstaande punt houdt in dat de schade door de winterganzen in maart niet meer (volledig) wordt vergoed, het zijn dan immers zomerganzen geworden.

Aanvullende vragen van G-7

- Onder de aanname dat ongeveer 20.000 ha (zowel in 2007 als in 2008 was dit 19.222 ha) van de pakketten in de foerageergebieden bestaat uit gebieden waar nu geen schade optreedt: wat zijn de effecten op kosten wanneer deze gebieden worden verplaatst naar gebieden waar de afgelopen jaren schades van meer dan € 200,- /ha zijn geweest?
- Wat is het effect op kosten als delen van foerageergebieden waar nu de schade kleiner is dan € 50,-/ha verplaatst worden naar gebieden waar de afgelopen jaren schades van meer dan € 200,-/ha zijn geweest?

Aanvullende vragen G-7 en IPO scenario

- Inspanningen in beeld brengen voor het terugbrengen van de zomerganzenpopulaties.
- Inspanningen in beeld brengen voor het bereiken van de nulstand voor exoten en soepganzen.
- Voor beide punten: kosten van aanpak met professionals.

Deze aanvullende vragen zullen we slechts op een zeer globale manier benaderen en berekenen. Vanwege het indicatieve en globale karakter van deze benaderingen en berekeningen zijn de resultaten hiervan vermeld in Bijlage 1.

2.2 Aannames voor berekeningen

Voor de berekeningen moeten we aannames maken voor zowel de aantallen winterganzen als de zomer(jaarrond)ganzen. Hieronder verantwoorden we deze aannames. Voor de uiteindelijke berekeningen hebben we o.a. gebruik gemaakt van de schades per ganzensoort van het Faunafonds. Het Faunafonds heeft per ganzensoort de schades in de winterperiode (1 oktober-1 april) en in de zomerperiode (1 april-1 oktober). Om deze data zo goed mogelijk te gebruiken en hierop aan te sluiten hebben we bij de berekeningen de schades uitgesplitst naar schades in de winterperiode en schades in de zomerperiode. In dit rapport noemen we de schade tussen 1 april en 1 oktober schade door overzomerende ganzen. De schade in deze periode betreft echter niet alleen de overzomerende ganzen maar is ook inclusief de schade door nog niet vertrokken winterganzen, zoals de rotgans. Andersom wordt ook een deel van de winterganzen schade veroorzaakt door de ganzen die hier jaarrond blijven. Dit is de systematiek zoals het Faunafonds die hanteert en zoals de cijfers ook altijd wordt gecommuniceerd. Wij volgen deze aanpak.

2.2.1 Ontwikkeling aantal winterganzen

In een eerdere studie (Guldmond et al., 2010) zijn we voor de toename van het aantal winterganzen uitgegaan van een jaarlijkse stijging van 5%. De meest

recente cijfers (Hornman et al., 2012) laten een iets anders beeld zien (tabel 2.1). Echter, deze groeicijfers zijn gebaseerd over een 10-jarige periode. Bij een aantal populaties zien we over een kortere periode een verandering in de groeicijfers. De jongen reproductie van een aantal soorten is niet meer voldoende om de *flyway* populatie op peil te houden (betreft kolgans, taigarietgans, rotgans). Dit zou in kunnen houden dat de aantallen zich stabiliseren of afnemen. In overleg met Sovon zijn de te verwachten trends van winterganzen aangegeven (mond. mededeling Menno Hornman; tabel 2.1).

Tabel 2.1 Percentage jaarlijkse groei van winterganzenpopulaties in Nederland gebaseerd op Van der Zee et al., 2009, Hornman et al., 2012, en Sovon mond. mededeling.

Soort	% jaarlijkse groei 2003-2008	% jaarlijkse groei 2008-2009	Schatting trends Sovon
kolgans	5	5	stabiel
grauwe gans	2	9	groei
brandgans	8	7	groei
toendrarietgans	4	4	stabiel
kleine rietgans	-5	-5	afname
rotgans	-6	0	afname

Aan de hand van de maximale winterpopulaties van 2004/05 tot en met 2009/10 (gebaseerd op de cijfers van Sovon) berekenen we de procentuele groei of afname van deze populaties. Daartoe nemen we de gemiddelde populatie uit 2004/05-2006/07 en vergelijken die met de gemiddelde populatie uit 2007/08-2009/10. We vergelijken dus de gemiddelden van ieder 3 jaar. Dat is dezelfde methode die in de studie van Guldemond et al. (2010) is gebruikt. Tabel 2.2 laat de berekende groei-percentages zien.

Tabel 2.2 Percentage jaarlijkse groei van winterganzenpopulaties in Nederland berekend voor populaties die toe- of afnemen (zie tabel 2.1). Stabiele populaties hebben een % toename van 0 gekregen.

	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	% toename 04-07/07-10
kolgans	761.000	853.000	830.000	830.000	883.000	793.000	0
grauwe gans	348.000	360.000	379.000	426.000	477.000	487.000	7
brandgans	392.000	523.000	405.000	508.000	474.000	653.000	6
toendrarietgans	147.000	204.000	177.000	175.000	190.000	266.000	0
kleine rietgans	67.000	49.000	48.000	44.000	45.000	42.000	-5
rotgans	78.000	115.000	104.000	110.000	80.000	78.000	-4
Totaal	1.793.000	2.104.000	1.943.000	2.093.000	2.149.000	2.319.000	

Aantallen ganzen uit Hornman et al., 2012

Om de populaties in 2013 en 2018 te berekenen moeten we een startpopulatie berekenen. Daartoe nemen we voor populaties die toe- of afnemen de gemiddelde

maximale populaties uit de periode 2007/08-2009/10. Voor stabiele populaties nemen we de gemiddelde populatie over de 6-jarige periode 2004/05-2009/10. Voor de soorten die hier alleen overwinteren, kolgans (de hier broedende populatie is verwaarloosbaar klein vergeleken bij de aantallen die hier overwinteren), toendrarietgans en rotgans, kan op deze manier de populatieontwikkeling goed worden geschat. Voor grauwe gans en brandgans, die hier niet alleen van elders overwinteren, maar die hier ook broeden, werkt deze benadering niet. Het betreft nl. twee verschillende populaties met verschillende groeifactoren.

Voor deze twee soorten hebben we de volgende aanpak om de aantallen in de winter te schatten.

1. Bepaling van het aantal hier broedende ganzen (uit tabel 2.4) teruggerekend naar de aantallen (populatiegrootte) in de daarop volgende winter. De zomerganzen worden in juli geteld, wanneer de aantallen maximaal zijn. Er zal sterfte plaatsvinden van eerstejaars en (sub)adulten. Voor de Nederlandse situatie is de overleving van deze cohorten 0,816 en 0,889 (Kleijn et al., 2011b). Wanneer we uitgaan van het aantal broedparen, en we weten de gemiddelde legselgrootte (5,9) en legseloverleving (0,37), dan kunnen we de overall overleving berekenen van de zomerpopulatie, nl. 0,85. Daarmee bepalen we het aantal hier broedende ganzen dat bijdraagt aan de winterpopulatie. Voor de brandgans hebben we geen Nederlandse cijfers en gaan we uit van dezelfde parameters als voor de grauwe gans. Deze cijfers zullen niet helemaal kloppen, maar we gebruiken ze alleen om tot een schatting van de grootte van de winterpopulatie te komen.
2. We bepalen de aantallen van de hier overwinterende ganzen die van *buiten* Nederland komen, dus zonder onze eigen broedvogels (dit zijn populaties uit gebieden noordoostelijk van Nederland, zoals Scandinavië). We verminderen voor de startpopulatie (waarmee we de berekeningen beginnen) de winterpopulatie met de aantallen uit de zomer. Op deze aantallen laten we de groeifactor los die voor de winterganzen van toepassing is. Deze is aanzienlijk minder dan de groeifactor van de hier broedende populatie.
3. De groeifactor van de populaties van grauwe gans en brandgans die van *buiten* Nederland komen moeten we ook opnieuw schatten. De berekende groeifactor wordt nl. bepaald door zowel de groei van onze zomerganzen als de groei van de ganzen die van *buiten* Nederland komen. We doen dat door de populatiegrootte van de zomerganzen te berekenen voor de periode 2004-2009, uitgaande van de populatiegroecijfers uit 2009 (Voslamber et al., 2010) en de getelde populaties in 2009 (De Boer & Voslamber, 2010). De getelde winterpopulatie verminderen we met de aldus berekende zomerganzenpopulatie (de grootte in de winter), waarmee we een schatting hebben van de winterpopulatie van vogels die van *buiten* Nederland komen. Voor deze populatie berekenen we de groei op dezelfde manier zoals hierboven is beschreven. We komen dan uit op een groeipercentage voor grauwe gans van 4% en voor brandgans van 7%.
4. Vervolgens tellen we de zo berekende winter- en zomerpulaties bij elkaar op om tot een schatting van de aantallen in de winter te komen (tabel 2.3).

Tabel 2.3 Berekende populatiegroei van winterganzenpopulaties in Nederland berekend voor populaties die toe- of afnemen (zie tabel 2.2).

	2007/10 ¹⁾	2010/11	2011/12	2012/13
kolgans	825.000	825.000	825.000	825.000
grauwe gans	463.333	506.092	555.163	611.675
brandgans	545.000	589.508	638.975	694.284
toendrarietgans	193.167	193.167	193.167	193.167
kleine rietgans	43.667	41.483	39.409	37.439
rotgans	89.333	86.426	83.613	80.891
Totaal	2.159.500	2.241.675	2.335.327	2.442.456

Vervolg tabel 2.3 Berekende populatiegroei van winterganzenpopulaties in Nederland berekend voor populaties die toe- of afnemen (zie tabel 2.2).

	2007/10 ¹⁾	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18
kolgans	825.000	825.000	825.000	825.000	825.000	825.000	825.000
grauwe gans	463.333	611.675	676.965	752.623	840.537	942.952	1.062.533
brandgans	545.000	694.284	756.533	827.097	907.706	1.000.545	1.108.379
toendrarietgans	193.167	193.167	193.167	193.167	193.167	193.167	193.167
kleine rietgans	43.667	37.439	35.567	33.788	32.099	30.494	28.969
rotgans	89.333	80.891	78.259	75.711	73.247	70.863	68.557
Totaal	2.159.500	2.442.456	2.565.491	2.707.386	2.871.756	3.063.021	3.286.605

¹⁾ Startpopulatie voor de berekening is het gemiddelde van de periode 2007/08 – 2009/10 voor populaties die toe- of afnemen. Voor stabiele populaties is het gemiddelde van de periode 2004/05 – 2009/10 genomen.

Conclusie: de winterpopulaties van kolgans en taigarietgans blijven stabiel over de periode 2007/10 tot 2017/18; rotgans (-23%) en kleine rietgans (-34%) nemen beide af; grauwe gans en brandgans verdubbelen ruim in aantallen: grauwe gans +130% en brandgans +103%. De toename van deze soorten heeft sterk te maken met de toename van de hier broedende grauwe ganzen en brandganzen.

2.2.2 Ontwikkeling aantal zomerganzen

Het aantal zomerganzen neemt nog steeds toe in Nederland. De grauwe gans is het meest talrijk, maar ook de aantallen brandganzen en Canadese ganzen nemen sterk toe. In tabel 2.4 geven we een overzicht van de huidige aantallen zomerganzen en een schatting van de aantallen in 2013 en 2018.

De schatting is gebaseerd op de groeicijfers van het aantal broedparen, wat we toepassen op het getelde aantal ganzen in de zomer. Bij een gelijkmatig groeiende populatie, waar we voor de berekeningen voor de komende 5 jaar van uit gaan, is de groeifactor voor broedparen gelijk aan die van de totale populatie.

Tabel 2.4 Berekening van de aantallen zomerganzen in 2011, 2013 en 2018 (juli populatie). Gebaseerd op telling van aantallen in juli 2009 en jaarlijkse groeipercentages van broedparen.

Soort	Groei (%) ¹⁾	2009 ²⁾	2011	2013	2018	Groefactor ³⁾
kolgans	15	2.000	2.645	3.498	7.036	2,66
grauwe gans	19	190.000	269.059	381.014	909.235	3,38
soepgans	0	10.000	10.000	10.000	10.000	1,0
grote Canadese gans ⁴⁾	16	24.000	32.294	43.455	91.271	2,83
brandgans	29	34.000	56.579	94.154	336.346	5,94
Totaal		260.000	370.577	532.121	1.353.888	3,65

¹⁾ Jaarlijks groeipercentage uit Voslamber et al., 2010.

²⁾ Aantal ganzen in juli 2009 uit De Boer & Voslamber 2010.

³⁾ Toenamefactor in 2018 t.o.v. 2011; deze factor wordt gebruikt bij de berekening van de scenario's, omdat 2011 het startpunt van de berekeningen is.

⁴⁾ grote Canadese gans en Canadese gans worden in de tekst doorelkaar gebruikt.

Conclusie: de toename van het aantal zomerganzen is fors. In 2018 zijn er ruim 5x zo veel zomerganzen als in 2009. De grauwe gans is de meest talrijke soort (ruim 900.000 exemplaren) met de brandgans op een tweede plaats met ruim 330.000 exemplaren. Wanneer we alleen naar de brandgans en grauwe gans kijken, dan zijn er in 2013 2,1 keer zo veel als in 2009 en in 2018 5,5 keer zo veel als in 2009.

2.2.3 Aantal ganzen en schadecijfers

We gaan uit van een evenredig verband tussen het aantal ganzen en de schade die ze veroorzaken in de gewassen in termen van hoeveelheid gegeten product (biomassa). Dit geldt zowel voor de winter- als de zomerganzen. De variatie in de kosten van de schade wordt voor een deel bepaald door de marktprijzen (zie 2.2.6). We merken op dat de termen winterganzen- en zomerganzenschade wat verwarend zijn. Zo blijven de meeste van onze zomerganzen in de winter in Nederland en maken op die manier onderdeel uit van de winterganzen. (Kleijn et.al., 2012a; 95% van de grauwe gans blijft in de winter in Nederland). Andersom zijn er hier overwinterende ganzen, met name rotganzen en brandganzen, die ook na 1 april in Nederland verblijven, en dan doodleuk tot de zomerganzen worden gerekend. Zo wordt administratief met ganzen omgegaan en de cijfers van het Faunafonds over schade in de zomer- en winterperiode worden dus op deze manier 'vervuild'. Bij de interpretatie van de cijfers moet dit in het achterhoofd worden meegenomen.

Winterganzen

In tabel 2.5 is de toename van het aantal ganzen per ganzensoort weergegeven. Deze groeifactoren zijn af te leiden uit tabel 2.3. Voor de winterganzen rekenen we met een toename voor de schade in 2012/2013 ten opzichte van 2010/11 met een factor 1,09 en in 2017/18 met een factor 1,47. Gespecificeerd per ganzensoort zijn deze factoren:

Tabel 2.5 Groeifactoren per winterganzensoort in 2012/13 en 2017/18 t.o.v. 2010/11.

Soort	2012/13	2017/2018
kolgans	1,0	1,0
grauwe gans	1,21	2,10
brandgans	1,18	1,88
toendrarietgans	1,0	1,0
kleine rietgans	0,90	0,70
rotgans	0,94	0,79
Totaal (gemiddeld)	1,09	1,47

Bij het Faunafonds is de schade in euro's per ganzensoort bekend. Voor de berekeningen voor 2012/13 en 2017/2018 is als uitgangspunt de (meest recente) schade van 2010/2011 per ganzensoort gebruikt. Vervolgens is deze schade met behulp van bovenstaande groeifactoren doorberekend naar de schade in 2012/13 en 2017/18.

Zomerganzen

In tabel 2.6 is de toename van het aantal overzomerende ganzen per ganzensoort weergegeven. Deze groeifactoren zijn af te leiden uit tabel 2.4. Voor de zomerganzen rekenen we met een toename voor de schade in 2013 ten opzichte van 2011 met een factor 1,44 en in 2018 met een factor 3,65.

Tabel 2.6 Groeifactoren per zomerganzensoort in 2013 en 2018 t.o.v. 2011.

Soort	2013	2018
kolgans	1,32	2,66
grauwe gans	1,42	3,38
soepgans	1,0	1,0
grote Canadese gans	1,35	2,83
brandgans	1,66	5,94
Totaal	1,44	3,65

Net als bij de winterganzen is bij het Faunafonds bekend welke ganzensoort in de zomer schade veroorzaakt. De schade in het meest recente schadejaar 2011 is gebruikt voor extrapolatie naar 2013 en 2018 m.b.v. de vermelde groeifactoren per ganzensoort in tabel 2.6.

2.2.4 Schadecijfers Faunafonds

In tabel 2.7 is de ontwikkeling van de uitbetaalde schade weergegeven per overzomerende en overwinterende ganzensoort en die van smienten.

Tabel 2.7 Ontwikkeling uitbetaalde schade per overzomerende en overwinterende ganzensoort en smienten bij het Faunafonds¹⁾. Uitgekeerde schades in duizenden euro's per jaar.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Winterganzen							
kolgans	1.312	759	883	2.268	1.095	1.297	1.886
grauwe gans	1.178	904	1.191	2.246	1.595	1.914	2.938
rietgans	73	51	28	77	55	70	103
kleine rietgans	54	53	42	99	58	70	84
brandgans	370	304	650	1.708	768	872	1.574
rotgans	196	206	789	362	121	146	240
Canadese gans	14	5	2	1	3	1	1
Nijlgans					0,4		0,4
Totaal winterganzen	3.197	2.282	3.585	6.761	3.695	4.370	6.826
Overzomerende ganzen/schade in zomerperiode							
gans algemeen	371	4				1	
kolgans	66	44	39	73	81	52	60
grauwe gans	196	602	692	1.056	1.279	1.617	1.945
toendrarietgans	5	0	1	11	3	0	2
kleine rietgans	6	5	0	1	3	3	2
brandgans	21	42	28	107	66	110	128
rotgans	33	36	55	60	21	37	73
Canadese gans	10	13	0	1	1	1	2
Totaal overzomerende ganzen	708	746	815	1.309	1.454	1.821	2.212
Totaal ganzen	3.905	3.028	4.400	8.070	5.149	6.191	9.038
smienten	612	554	625	768	523	418	802
Totaal ganzen+ smienten	4.517	3.582	5.025	8.838	5.672	6.609	9.840

Bron: Faunafonds, LEI bewerking (2005-2011)

¹⁾ Schades die geregistreerd zijn per diersoort bij het Faunafonds. Schades van de Waddenovereenkomsten zijn niet in deze tabel opgenomen. Dit geldt ook voor uitgekeerde schades door de Dienst Regelingen in de foerageergebieden. Schades overzomerende ganzen/ in zomerperiode betreft ook echte winterganzen zoals rotgans, maar wanneer de schade wordt vastgesteld tussen 1 april en 1 oktober wordt deze door Faunafonds als zomerschade geregistreerd.

Uit tabel 2.7 valt af te leiden dat in de loop van de jaren de uitbetalingen door het Faunafonds zijn opgelopen. In 2011 betaalde het Faunafonds bijna 10 mln. euro per jaar uit aan ganzen en smientenschade. Hiermee nemen deze schade-uitkeringen 82% in van de totale schadevergoedingen (12,1 mln. euro) van het Faunafonds. De schades worden niet alleen veroorzaakt doordat er meer ganzen zijn, maar ook doordat ze langer blijven. Ook de hogere voerprijzen van de afgelopen tijd spelen een rol: bij de vaststelling van de schadevergoeding is de hoogte van de droge stofprijs (per kilo) een belangrijke factor. In 2011 was deze voerprijs fors boven die van 2009 (+44%) en die van 2010 (+ 63%).

Als we naar de groei van de uitbetaalde schadevergoedingen van het Faunafonds kijken kunnen we uitrekenen dat de stijging tussen 2009 en 2011 voor 44% veroorzaakt wordt door de fors hogere voerprijs en voor 28% door schade door meer ganzendagen (zie ook paragraaf 2.2.6).

2.2.5 Overzicht alle kosten in de afgelopen jaren

In tabel 2.8 zijn alle kosten in beeld gebracht van de afgelopen drie jaar voor de opvang van overwinterende ganzen, overzomerende ganzen en smienten. De belangrijkste bronnen voor deze tabel zijn het Faunafonds en de Dienst Regelingen. Andere bronnen zijn vermeld onder aan deze tabel.

Tabel 2.8 Overzicht van alle kosten voor de opvang van overwinterende ganzen, overzomerende ganzen en smienten in de afgelopen jaren. Bedragen in mln. euro's.

	2008/09	2009/10	2010/11
 Ganzen en smientenopvang binnen beleidskader op percelen met PSAN pakketten:			
Vaste beheersvergoeding	5.9	6.2	6.2
Variabele vergoeding (schade)	2.9 ¹⁾	3.4 ²⁾	5.3 ²⁾
 Winterganzenschade op percelen zonder PSAN pakket:			
Binnen foerageergebieden	0.4	0.5 ³⁾	0.7 ³⁾
Buiten foerageergebieden	3.3	3.9	6.1
 Smientenschade:			
Op percelen zonder PSAN-pakket	0.5	0.4	0.8
 Schade door overzomerende ganzen:			
	1.5	1.8	2.2
 Waddenovereenkomsten:			
Beheersvergoeding en schade ⁴⁾	1.0	1.0	1.7
 Subtotaal vergoedingen opvang en schade	15.5	17.2	23.0
 Uitvoeringskosten:			
Organisatiekosten ANV's ⁵⁾	0.3	0.3	0.3
Faunafonds & Dienst Regelingen ⁶⁾	1.3	1.3	1.4
Taxatiekosten ⁷⁾	1.1	1.2	1.3
 Totale kosten opvang en schades	18.2	20.0	26.0
Hectares met opvangpakketten (x1.000 ha); excl. Wadden	45,5	48,2	48,2

Bronnen: Faunafonds en Dienst Regelingen, LEI bewerkingen

- ¹⁾ Informatie Dienst Regelingen, Roel Horsch; dataset, april 2012.
- ²⁾ Schatting op basis van dezelfde verdeling van de schade over PSAN en Faunafonds als in 2008/09 (50% schade in de foerageergebieden).
- ³⁾ Schatting op basis van dezelfde verdeling van de schade vergoed door het Faunafonds binnen en buiten de foerageergebieden als in 2008/09.
- ⁴⁾ Bron: Faunafonds (0,3 vaste vergoedingen; overig variabele schade).
- ⁵⁾ Zelfde verondersteld als in periode 2005 t/m 2008 (Evaluatie opvangbeleid 2005-2008, Melman, et al, 2009).
- ⁶⁾ Schatting op basis van Evaluatie opvangbeleid 2005-2008 (Melman et al., 2009), en recente info Faunafonds, LEI bewerking.
- ⁷⁾ Bron: Jaarverslag 2010, Faunafonds; schatting op basis van toerekening kosten taxaties van verdeling ganzenschade/alle faunaschade voor 2008/09 en 2009/10; 2010/11 verwacht).

Uit tabel 2.8 komt naar voren dat de totale kosten van het opvangbeleid de afgelopen jaren gestegen is tot 26 mln. euro in 2010/11.

2.2.6 Ontwikkeling prijzen

Huidige situatie en recente ontwikkeling

Bij het vaststellen van de gewasschade speelt het prijsniveau van dat moment een grote rol. De (eind)taxaties die na melding van schade in opdracht van het Faunafonds worden gedaan vinden bij graslandpercelen plaats als het gras weer al volop aan het groeien is. Pas dan kan het volledige effect pas goed gemeten worden. In bijlage 2 wordt nader op deze meting ingegaan.

De gehanteerde prijzen en de prijzen die het bestuur van het Faunafonds per kilo droge stof vaststelt zijn in sterke mate verbonden met de op dat moment geldende prijzen van vervangend voer. Deze prijzen worden op hun beurt zelf sterk beïnvloed door de internationale prijzen en handel op dat moment.

De afgelopen jaren zijn de prijzen van gras, maïs en vervangend ruw- en krachtvoer door de recente liberalisering van de EU-markt aan veel meer schommelingen onderhevig dan voorheen. Inmiddels volgt de handel in alle voedergrondstoffen vrijwel volledig de wereldmarktprijs. Zo zijn de prijzen op dit moment (begin 2012) relatief hoog. Ook in 2008 en 2011 was dit het geval. In 2009 en 2010 waren de prijzen zo'n 35% lager.

Tabel 2.9 geeft een overzicht van de prijzen van maïs, tarwe en snijmaïs van de afgelopen 12 jaar. In deze tabel is ook de door het bestuur van het Faunafonds vastgestelde voorjaarsprijs per kilo droge stof vanaf 2005 vermeld. Deze prijs volgt in hoge mate de andere prijzen.

Uit tabel 2.9 komt naar voren dat er van jaar tot jaar nog al wat variaties optreden. In het afgelopen jaar 2011 en ook nu zijn de prijzen hoog. In het algemeen hebben de prijzen een stijgende tendens. Zo waren de prijzen van de afgelopen 5 jaren (2008 t/m 2012) jaren gemiddeld zo'n 45% hoger dan in de jaren 2003 t/m 2007.

Tabel 2.9 Prijzen per kilo droge stof van Faunafonds (2007 t/m 2011) en van maïs, tarwe en snijmaïs in maart 2000 t/m 2011 en december 2011.

Jaar	Faunafonds € cent/ kilo droge stof (maart)	Veevoergrondstof (in € cent/kilo)		
		Maïs	Tarwe	Snijmaïs
2000		14,3	13,5	3,2
2001		13,8	14,3	3,5
2002		13,2	12,4	4,0
2003		12,3	11,3	3,7
2004		17,1	16,0	4,4
2005	15,0	12,2	11,2	3,9
2006	18,0	13,1	11,9	3,4
2007	18,0	16,5	15,6	3,9
2008	25,0	22,7	24,5	5,7
2009	18,0	13,9	13,6	4,6
2010	16,0	14,3	12,4	4,1
2011	26,0	23,7	23,3	5,7
2011 dec.		23,6	22,2	6,2

Bron: Faunafonds en LEI prijzenstatistiek, 2000 t/m 2011.

Ook in de nabije toekomst moeten we rekening houden met een grotere kans op hogere prijzen. Dit wordt veroorzaakt door:

- een precair evenwicht tussen wereldwijde voedseloverschotten en voedseltekorten (Banse et al., 2008, Rijk, 2008 en Silvis et al., 2008);

- het landbouwsysteem in de wereld is liberaler geworden, en daardoor worden er minder voedselvoorraden aangehouden dan vroeger;
- door toegenomen welvaart in de wereld wordt er relatief meer vlees gegeten. Meer dieren hebben meer voer nodig;
- toenemende wereldbevolking;
- bij hoge olieprijsen (brandstof) wordt er meer ethanol gemaakt van tarwe.

Technisch ontwikkelingen op het gebied van veredeling, gewasbescherming, irrigatie en verbetering van de totale infrastructuur kunnen er wereldwijd voor zorgen dat er meer aanbod komt van grondstoffen.

Niettemin wordt het systeem kwetsbaarder. Extreme weersomstandigheden (lager aanbod) of meer vraag (toenemende welvaart of hogere energieprijzen) kunnen snel prijsstijgingen veroorzaken. Dit kan consequenties hebben voor de schadevergoedingen omdat vele vergoedingen rechtstreeks gekoppeld zijn aan de prijzen van ruwvoer of vervangend krachtvoer.

Toekomstige prijsontwikkeling

In de Agricultural Outlook 2009-2018 (OECD/FAO, 2009) werden voor de nabije toekomst (periode 2009-2018) nominaal gemiddeld 50% hogere wereldmarkt prijzen voor tarwe en 60% hogere prijzen voor voedergranen voorzien dan in de voorgaande tienjarige periode (periode 1997-2006). De gemiddelde prijzen zouden echter wel lager liggen dan in 2008. Hierbij wordt wel de aantekening gemaakt dat bij structureel hogere olieprijsen de prijzen hoger zullen liggen. In de Agricultural Outlook werd gerekend met een ruwe olieprijs van 70 US Dollar per vat. Op dit moment (begin 2012) ligt de ruwe olieprijs echter veel hoger, namelijk op ca. US Dollar 100 per vat. Dit zou de prijzen voor tarwe en voedergranen met 20 à 30% doen stijgen. We kunnen constateren dat dit ook inmiddels is gebeurd.

In de meest recent verschenen Agricultural Outlook 2011-2020 (OECD-FAO, Parijs/Rome, 2011) wordt vanaf het relatief hoge peil van de wereldmarkt tarwe prijs van 2011 (300 US Dollar per ton) voor de periode 2018-2020 een lichte daling voorzien tot ca. 245 US Dollar per ton. Ook voor 2013 wordt een dergelijke prijs voorzien.

Bij de gebruikte wisselkoers US Dollar/Euro van resp. 1,38 (maart 2011) en 1,31 (14 maart 2012) betekent dit een daling van 21,8 naar 18,7 eurocent per kilo tarwe (-14%). Voor 2013 en 2018 gaan we uit van dezelfde US Dollar/euro wisselkoers als die van 14 maart 2012.

Gezien de prijsontwikkelingen in het recente verleden, zowel in Nederland als wereldwijd, en de voorgaande beschouwingen die met de nodige onzekerheden omgeven zijn, gaan we voor de toekomst uit van een prijs van vervangend ruwvoer die ook dan min of meer gerelateerd zal zijn aan de prijzen op de wereldmarkt van veevoergrondstoffen. We nemen voor de te hanteren voerprijzen in onze referentiescenario's voor 2013 en 2018 de geschetste prijsontwikkeling in de meest recente OECD outlook voor tarwe als basis. Deze zullen gemiddeld iets lager liggen dan de relatief hoge prijs van dit moment.

De prijzen van de inlandse tarwe liggen meestal ca. 1,5 eurocent per kilo boven die van de wereldmarktprijzen. Voor de toekomstige LEI-marktprijzen voor tarwe gaan we voor maart 2013 en 2018 uit van $18,7 + 1,5 = 20,2$ eurocent per kilo. De door het Bestuur van het Faunafonds vastgestelde ruwvoer- en vervangende voerprijzen lagen de afgelopen 5 jaar gemiddeld 2,9 eurocent per kilo hoger dan die van (binnenlandse) tarwe in maart. Voor 2013 en 2018 gaan we uit van een zelfde meerprijs. Voor deze jaren komen we dan uit op $20,2 + 2,9 = 23,1$ eurocent, afgerond

23,0 eurocent. (Dat deze prijzen hoger liggen heeft te maken met de specifieke kwaliteit aan voedingsstoffen van de eerste snede gras in het voorjaar). In onze referentiescenario's voor 2013 en 2018 gaan we dus uit van een droge stof prijs van de eerste snede gras of van vervangend voer hiervoor die zo'n 12% lager ligt dan de prijs in 2011 (23 eurocent/kilo in 2013 en 2018 t.o.v. 26 eurocent/kilo in 2011).

3 Doorrekenen referentiescenario _____

3.1 Inleiding

Op basis van de aannames die in het vorige hoofdstuk zijn gemaakt wordt het referentiescenario doorgerekend. Voor de ontwikkeling van de smientenschade wordt in de volgende paragraaf een aanname gedaan.

3.2 Smienten

In tabel 2.7 zijn de schades door smienten aangegeven die door het Faunafonds vergoed zijn op percelen waar geen PSAN pakketten afgesloten zijn. In 2010/11 werd hiervoor 800.000 euro uitgekeerd. Tussen 2006 en 2009 is het aantal overwinterende smienten ongeveer hetzelfde gebleven (Bron: Compendium voor de leefomgeving; tabellen aantalsontwikkeling overwinterende watervogels). Voor de toekomst (2013 en 2018) gaan we uit van een ongeveer zelfde aantal overwinterende smienten als op het ogenblik. De toegebrachte schade in kilo's droge stof zal zich op ongeveer hetzelfde niveau bevinden als momenteel. Bij de berekening van het schadebedrag wordt uitgegaan van een 12% lager schade bedrag dan momenteel i.v.m. de voor de berekening gehanteerde iets lagere voerprijzen (zie 2.2.6).

3.3 Referentiescenario

Het referentiescenario berekenen we door de schade van de winterganzen, de zomerganzen en alle bijkomende kosten voor 2013 en 2018 te berekenen.

3.3.1 Berekening schadebedragen overwinterende ganzen

De hiervoor berekende groei van de aantallen winterganzen in 2013 en 2018 (hoofdstuk 2.2.3) zijn gebruikt bij de berekeningen van de schadevergoedingen die het Faunafonds waarschijnlijk in die jaren uit zal moeten betalen. Het uitgangspunt is de schadevergoeding die door het Faunafonds per ganzensoort in 2011 vergoed is en de daarbij in dat jaar berekende aantallen ganzen per ganzensoort. Vervolgens is per soort de verwachte aantalsontwikkeling in 2013 en 2018 overgenomen die in tabel 2.3 is berekend en die in tabel 2.5 (groefactoren) verder is uitgewerkt. Hierbij wordt verondersteld dat er een direct verband is tussen het aantal winterganzen dat in ons land verblijft en de schade die ze aanrichten (opgegeten biomassa). Per ganzensoort wordt de schade berekend en deze wordt vervolgens gesommeerd om de totale ganzen schade te berekenen. Voor de Canadese gans en de Nijlgans worden ongeveer dezelfde (beperkte) schades verondersteld als in 2011. In tabel 3.1 is deze berekening weergegeven met het voerprijspeil 2011. In de onderste regel staan de totale schades van alle overwinterende ganzen gecorrigeerd voor het verwachte voerprijspeil van 2013 en 2018.

Tabel 3.1 Schade-uitkeringen van het Faunafonds per overwinterende ganzensoort over 2011, 2013 en 2018. Voerprijzenpeil 2011. Schades in duizenden euro's.

Soort	2011	2013	2018
kolgans	1.886	1.886	1.886
grauwe gans	2.938	3.555	6.170
brandgans	1.574	1.857	2.959
toendrarietgans	103	103	103
kleine rietgans	84	76	59
rotgans	240	226	190
Canadese gans	1	1	1
Nijlgans	0,4	1	1
Totaal (voerprijspeil 2011)	6.826	7.705	11.369
Totaal (voerprijspeil -12%)		6.780	10.004

Uit tabel 3.1 blijkt dat de komende jaren de stijging van de schade vooral veroorzaakt zal worden door de toegenomen grauwe ganzen en brandganzen. Schade veroorzaakt door de overige ganzen stabiliseren of lopen terug.

Tabel 3.1 geeft alleen een overzicht van de te verwachten schade die bij het Faunafonds geclaimd zal gaan worden. Daarnaast zal er schade geclaimd worden bij de Dienst Regelingen voor schade op percelen met een ganzenpakket. Deze variabele uitgekeerde vergoeding door de Dienst Regelingen bedroeg over de jaren 2008/09 88% van de schadeverplichting die het Faunafonds voor de winterganzen uitkeerde (berekend uit tabel 2.8). Voor 2013 en 2018 wordt van een zelfde percentage uitgegaan dat geclaimd zal gaan worden. In tabel 3.3 is dit verder verwerkt.

3.3.2 Berekening schadebedragen overzomerende ganzen

Om de verwachte toekomstige schadevergoedingen voor de overzomerende ganzen door het Faunafonds te berekenen is op dezelfde manier te werk gegaan als bij de berekening van de te verwachten winterganzen schade. Leidend zijn hierbij de voorspellingen van de toekomstige aantallen per ganzensoort in 2013 en 2018 die berekend en weergegeven zijn in tabel 2.4 en verder verwerkt zijn in tabel 2.6 (groefactoren). Verder is de schadevergoeding die door het Faunafonds per ganzensoort in 2011 vergoed is, als uitgangspunt genomen. Hierbij wordt verondersteld dat er een direct verband is tussen het aantal zomerganzen dat in ons land verblijft en de schade die ze aanrichten (opgegeten biomassa). Voor soepganzen zijn voor 2013 en 2018 dezelfde schadebedragen als in 2011 verondersteld. Voor rot- en rietganzen schade is verondersteld dat er in de zomer minder schade zal zijn vanwege de verwachte teruglopende aantallen in de winter. Deze twee soorten zijn natuurlijk echte 'winterganzen', maar omdat de rotgans tot in mei/juni in Nederland blijft en dan wegtrekt, wordt de rotganzen schade na 1 april volgens de Faunafondssystematiek gerekend tot de 'zomerganzen'. Voor rietganzen die na 1 april hier nog verblijven en schade veroorzaken geldt hetzelfde. Naar verhouding wordt de schade in de zomer dan ook minder. Voor 2013 en 2018 zijn dezelfde verminderingpercentages voor de schade gehanteerd als voor de schade van de winterganzen van deze ganzensoorten.

In tabel 3.2 zijn deze berekeningen weergegeven met het voerprijspeil 2011. In de onderste regel staan de totale schades van alle zomerganzen met het verwachte voerprijspeil van 2013 en 2018.

Tabel 3.2 Schade-uitkeringen van het Faunafonds per overzomerende ganzensoort over 2011, 2013 en 2018. Voerprijzenpeil 2011. Schades in duizenden euro's.

Soort	2011	2013	2018
kolgans	60	79	160
grauwe gans	1.945	2.762	6.574
soepgans	2	2	2
grote Canadese gans	2	3	6
brandgans	128	212	760
rotgans	73	68	56
rietganzen	4	4	3
Nijlgans	0,4	1	1
Totaal (voerprijspeil 2011)	2.214	3.131	7.562
Totaal (voerprijspeil -12%)		2.755	6.655

Uit tabel 3.2 blijkt dat vooral de schade in de zomer door grauwe ganzen en brandganzen de komende jaren sterk toe zal nemen.

3.3.3 Berekening kosten referentiescenario in 2013 en 2018

In tabel 3.3 zijn de schadebedragen uit het recente verleden en de verwachtingen voor 2013 en 2018 bij elkaar gezet. Hierbij is gebruik gemaakt van de al gedane berekeningen in de vorige paragrafen. Daarnaast zijn de volgende aannames en berekeningen gedaan:

- In de vorige paragrafen zijn de specifieke schadebedragen weergegeven die het Faunafonds naar alle waarschijnlijkheid per overwinterende en overzomerende ganzensoort, en smienten gaat vergoeden in 2013 en 2018. Dit betreft de schade buiten de gebieden met een PSAN foerageergebied. Voor de toekomst nemen we aan dat de verhouding in te vergoeden schades door het Faunafonds op percelen zonder PSAN binnen en buiten de foerageergebieden hetzelfde zal zijn als de afgelopen jaren.
- De Dienst Regelingen keert naast de vaste beheervergoeding ook de variabele schadevergoeding uit voor de ganzenpakketten. Deze variabele schadevergoeding heeft ook een verband met toenemende aantallen ganzen en met voerprijzontwikkelingen. We nemen voor de berekening van deze variabele vergoeding door de Dienst Regelingen aan dat deze zich in dezelfde verhouding zal ontwikkelen als de variabele uitgekeerde schade door het Faunafonds. In 2008/09 was de totale variabele schade op de percelen met een PSAN overeenkomstig gemiddeld 78% van de uitgekeerde totale variabele schade van het Faunafonds.
- Schade door zomerganzen conform berekeningen in 3.3.2.
- Zowel in 2013 als 2018 is gerekend met een 12% lager voerprijs dan in 2011.
- Onveranderde vaste beheersvergoedingen bij PSAN.
- Voor de Waddenovereenkomsten is uitgegaan van een zelfde onveranderde vaste beheersvergoedingen en een zelfde schadestijging voor de variabele schades als in de rest van het land.
- Zelfde organisatiekosten van agrarisch natuurverenigingen.
- Hogere taxatiekosten en uitvoeringskosten Faunafonds en Dienst Regelingen in de toekomst door meer schade op meer percelen (stijging van de schade wordt voor de helft toegerekend aan meer schade per melding en voor de helft aan meer meldingen; dus meer werk).

Tabel 3.3 Overzicht van alle kosten voor de opvang van overwinterende en overzomerende ganzen en smienten in de afgelopen jaren en in 2013 en 2018 in het referentiescenario. Bedragen in mln. euro's.

	2008/09	2009/10	2010/11	2012/13	2017/18
Gezanten en smientenopvang binnen beleidskader met PSAN-pakketten:					
Vaste beheersvergoeding	5.9	6.2	6.2	6.2	6.2
Variabele schade	2.9	3.4	5.3	5.3	7.8
Winterganzenschade op percelen zonder PSAN:					
Binnen foerageergebieden	0.4	0.5	0.7	0.7	1.1
Buiten foerageergebieden	3.3	3.9	6.1	6.1	8.9
Smientenschade:					
Op percelen zonder PSAN	0.5	0.4	0.8	0.7	0.7
Overzomerende ganzen:					
	1.5	1.8	2.2	2.8	6.7
Waddenovereenkomsten:					
Beheersvergoeding en schade	1.0	1.0	1.7	1.8	2.7
Subtotaal: vergoedingen en schade					
	15.5	17.2	23.0	23.6	34.1
Uitvoeringskosten:					
Organisatiekosten ANV's	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3
Faunafonds & Dienst Regelingen	1.3	1.3	1.4	1.5	1.9
Taxatiekosten ⁷	1.1	1.2	1.3	1.4	1.8
Totale kosten opvang en schades					
	18.2	20.0	26.0	26.8	38.1
Hectares met opvangpakketten (x1.000 ha); excl. Wadden	45,5	48,2	48,2	48.2	48.2

Uit tabel 3.3 kunnen we afleiden dat de directe schade in 2012/13 waarschijnlijk niet zo veel hoger zal zijn als in 2010/11, maar in 2017/18 wel veel hoger, namelijk 12 mln. euro. Dit komt zowel door een grote toename van de schade door de zomerganzen (+ 4,5 mln. euro in 2018 t.o.v. 2011) als door toegenomen schade van de winterganzen (+5,3 mln. euro in 2018 t.o.v. 2011). Hierbij speelt ook een rol dat het toenemend aantal zomerganzen ook een steeds belangrijker deel uitmaakt van de winterganzen en de daarbij behorende schade.

De totale kosten voor de opvang en schades zullen in 2017/18 ruim 12 mln. euro hoger zijn dan in 2010/11. Dit komt ook door hogere uitvoeringskosten door meer schades (hogere taxatiekosten en hogere kosten bij het Faunafonds en de Dienst Regelingen).

De kosten voor het referentiescenario zijn vergelijkbaar met die eerder berekend door Guldmond et al. (2010). Daarbij moet rekening worden gehouden dat in 2010 alleen de winterganzen zijn doorgerekend en nu zowel winter- als zomerganzen. Bovendien verschilt het eindjaar in beide studies.

4 Doorrekenen G-7 scenario

4.1 Algemene aannames

In hoofdstuk 2.1 zijn de kernpunten van het G-7 en het IPO scenario beschreven. In tabel 4.1 zijn de verschillen tussen de beide scenario's en die met het referentiescenario in een schema gezet. Tot slot worden de kernpunten van het G-7 scenario zoals in hoofdstuk 2.1 beschreven hier gememoreerd.

Tabel 4.1 Beschrijving meeste relevante verschillen tussen de scenario's.

	G-7	IPO	Referentie
Grensdata winter			
kolgans, grauwe gans	1 nov. – 1 mrt.	1 okt. – 1 mrt.	1 okt. – 1 april
brandgans	1 nov. – 1 mei	1 okt. – 1 mei	1 okt. – 1 april noorden: tot 1 mei
	Foerageergebieden handhaven	Geen foerageer- gebieden	Foerageergebieden
Schadebetaling zomer eerste 5 jaar	110% op basis van gereduceerde aantallen	70% en daarna in 5 jaar afbouwen, 20% per jaar	95%
Na eerste 5 jaar	110%	0%	95%
Schadebetaling winter	110%	100%	95% (100% in foerageergebieden)

De kernpunten van het G-7 scenario staan beschreven in *Nederland Ganzenland – een gezamenlijke landelijke en regionale visie* (3 mei 2011). Hoofdpunten die van belang voor de doorrekening zijn:

- Geen afschot van ganzen in de winter (1 november - 1 maart; exoten en soepgans vallen hier buiten).
- Handhaven van foerageergebieden (met 50.000 ha afgesloten pakketten). Beter indeling van de foerageergebieden, waardoor meer schadepercelen onder een beheerpakket vallen. Deze vraag zal apart worden behandeld.
- Wering/verjaging in de winter is niet nodig om voor tegemoetkoming van de schade in aanmerking te komen.
- In winter alleen ondersteunend afschot op kwetsbare gewassen.
- In zomer: reductie ganzenpopulatie in 2018 tot 100.000 grauwe ganzen en 50.000 brandgansen (stabilisatie op niveau 2011).
- Voor exoten en soepgansen in zo kort mogelijke periode nulstand realiseren.
- Vergoeding van 110% van de getaxeerde schade, i.p.v. 95% in referentiescenario.

4.2 Effecten van de zomerganzen reductie

Een gezamenlijk kernpunt zowel van het G-7 als het IPO scenario is het beperken van de aantallen zomerganzen tot een einddoel in 2018 van ca. 100.000 grauwe ganzen en ca. 50.000 brandganzen. In de zomer 2011 waren er volgens de berekeningen ca. 269.000 grauwe ganzen en ca. 56.500 brandganzen (zie tabel 2.4) en deze zullen de komende jaren zonder aanvullend beleid verder groeien. Doelstelling voor de exoten is een nulstand in 2018.

Een forse vermindering van het aantal grauwe ganzen en brandganzen in de zomer zal ook zijn effect hebben op de totale omvang van het aantal ganzen dat in de winter in ons land verblijft. We hebben deze gegevens in een rekenmodel gestopt. Het resultaat van dit model staat in tabel 4.2 (ontwikkeling van het aantal zomerganzen voor de winterganzenpopulatie) en tabel 4.3 (ontwikkeling van het aantal winterganzen).

Tabel 4.2 Ontwikkeling aantal zomerganzen bij reductie-scenario voor de winterganzenpopulatie¹⁾.

Soort	2009	2011	2013	2015	2018
kolgans	2.000	2.645	2.535	1.521	0
grauwe gans	190.000	269.059	283.484	210.090	100.000
soepgans	10.000	10.000	8.333	5.000	0
grote Canadese gans	24.000	32.294	31.218	18.731	0
brandgans	34.000	56.579	69.156	61.494	50.000
Totaal	260.000	370.577	394.726	296.836	150.000

¹⁾ Berekende aantallen op basis van broedparen in 2008; SOVON, Voslamber et al, 2010; reductie vanaf 2013.

Onder invloed van het zomerganzenbeleid zullen er op termijn ook aanzienlijk minder winterganzen zijn. De resultante hiervan is weergegeven in tabel 4.3. Als we tabel 4.3 vergelijken met tabel 2.3 (referentiescenario) dan blijken er in de winter van 2017/18 in totaal 645.000 minder winterganzen te zijn door het zomerreductieprogramma. Dit komt overeen met 19% van de totale verwachte ganzenpopulatie in 2017/18 bij ongewijzigd beleid.

De schade door rotganzen en kleine rietganzen zal in de winter ook teruglopen. Dit door lagere verwachte aantallen in de winter. We houden dezelfde reductie in schade aan als in het referentiescenario.

Tabel 4.3 Ontwikkeling aantal winterganzen bij zomerganzen reductiescenario.

Soort	2010/11	2012/13	2014/15	2017/18
kolgans	825.000	825.000	825.000	825.000
grauwe gans	497.000	611.675	627.354	587.131
brandgans	580.000	674.286	781.883	938.762
toendrarietgans	193.167	193.167	193.167	193.167
kleine rietgans	41.483	37.439	33.788	28.969
rotgans	86.111	80.011	75.711	68.557
Totaal	2.222.761	2.421.578	2.536.903	2.641.586

Voor de berekeningen bij de schadebepalingen in zowel het G-7 als het IPO scenario zijn we uitgegaan van de aantallen ganzen in tabel 4.2 en 4.3. Voor de verdere berekeningen is verondersteld dat er een direct verband is tussen het aantal ganzen per soort en de schade en dat de schade zich op dezelfde manier zal verhouden in de foerageergebieden/niet foerageergebieden als nu.

We kunnen nu op dezelfde manier als in het referentiescenario de verschillende groeifactoren per ganzensoort in 2012/13 en 2017/18 bepalen t.o.v. 2010/11. Tabel 4.4 en tabel 4.5 geeft een overzicht van deze groeifactoren per ganzensoort.

Tabel 4.4 Groeifactoren per zomerganzensoort in 2013 en 2018 t.o.v. 2011 onder het zomerganzenreductiescenario.

Soort	2013	2018
Kolgans	0,96	0
grauwe gans	1,05	0,37
Soepgans	0,83	0
grote Canadese gans	0,97	0
Brandgans	1,22	0,88
Totaal	1,07	0,40

Tabel 4.4 laat zien dat er in de zomer van 2018 ongeveer 40% van de aantallen ganzen zullen zijn vergeleken met 2011.

Tabel 4.5 Groeifactoren per winterganzensoort in 2012/13 en 2017/18 t.o.v. 2010/11 onder het zomerganzenreductiescenario.

Soort	2012/13	2017/2018
kolgans ¹⁾	1,0	1,0
grauwe gans	1,23	1,18
brandgans	1,16	1,62
toendrarietgans ¹⁾	1,0	1,0
kleine rietgans ¹⁾	0,90	0,70
rotgans ¹⁾	0,93	0,79
Totaal (gemiddeld)	1,09	1,19

¹⁾ De aantallen van deze soorten worden niet beïnvloed door de reductie van de zomerganzenpopulatie van grauwe gans en brandgans en zijn gelijk aan referentiescenario.

Uit tabel 4.5 komt naar voren dat door de reductie van het aantal zomerganzen er in de winter van 2017/18 ongeveer 19% meer ganzen zullen zijn dan in de winterperiode van 2010/11. Zonder reductie van de zomerganzen zouden er in 2017/18 t.o.v. 2010/11 ongeveer 47% meer ganzen zijn (tabel 2.5). In zowel het G-7 als het IPO scenario zijn voor de berekeningen voor de totale schadecijfers de groeifactoren per ganzensoort uit tabel 4.4 en tabel 4.5 gebruikt.

In het G-7 scenario wordt alle toegebrachte schade vergoed met een toeslag van 15% op de huidige praktijk (110%), zowel voor de winter- als de zomerganzen (tabel 4.1).

4.3 Doorrekenen G-7 scenario

De toepassing van alle data en analyses uit hoofdstuk 4.1 en 4.2 wordt nu verder uitgewerkt.

4.3.1 Berekening schadebedragen overzomerende ganzen

Om de verwachte toekomstige schadevergoedingen voor de overzomerende ganzen door het Faunafonds te berekenen is gebruik gemaakt van de voorspellingen van de toekomstige aantallen per ganzensoort in 2013 en 2018 die berekend en weergegeven zijn in tabel 4.2 en verder verwerkt zijn in tabel 4.4 (groefactoren). Verder is de schadevergoeding die door het Faunafonds per ganzensoort in 2011 vergoed is, als uitgangspunt genomen. Hierbij wordt impliciet verondersteld dat er een direct verband is tussen het aantal zomerganzen dat in ons land verblijft en de schade die ze aanrichten. De te vergoeden schade voor rot- en rietganzen in de zomerperiode (in april/mei) wordt in 2013 en 2018 gelijk verondersteld als in het referentiescenario in 2011 (minder schade door lagere aantallen in de winterperiode).

In tabel 4.6 zijn deze berekeningen weergegeven met het voerprijspeil 2011. In het G-7 scenario wordt voorgesteld 110% van de schade te gaan vergoeden i.p.v. de huidige 95%. In de op één na onderste regel is dit effect weergegeven. In de onderste regel staan de totale schades van alle overwinterende ganzen met het verwachte voerprijspeil van 2013 en 2018 (incl. de 110% vergoeding).

Tabel 4.6 Schade-uitkeringen van het Faunafonds per overzomerende ganzensoort over 2011, 2013 en 2018 in het G-7 scenario. Voerprijspeil 2011. Schades in duizenden euro's.

Soort	2011	2013	2018
kolgans	60	58	0
grauwe gans	1.945	2.042	720
soepgans	2	2	0
grote Canadese gans	2	2	0
brandgans	128	156	113
rotgans	73	68	56
rietganzen	4	4	3
Nijlgans	0,4	0	0
Totaal (voerprijspeil 2011)	2.214	2.332	892
Totaal 110% i.p.v. 95%		2.700	1.033
Totaal (voerprijspeil -12%)		2.376	909

De door het Faunafonds uit te keren schade veroorzaakt door zomerganzen zal fors dalen in vergelijking met het referentiescenario.

4.3.2 Berekening schade-uitkeringen overwinterende ganzen

De hiervoor berekende groei van de aantallen winterganzen in 2013 en 2018 zijn gebruikt bij de berekeningen van de schadevergoedingen die het Faunafonds waarschijnlijk in die jaren uit zou moeten betalen. Het uitgangspunt is de schadevergoeding die door het Faunafonds per ganzensoort in 2011 vergoed is en de daarbij in dat jaar berekende aantallen ganzen per ganzensoort. Vervolgens is per soort de

verwachte aantalsontwikkeling in 2013 en 2018 overgenomen zo die in tabel 4.3 is berekend en die in tabel 4.5 (groefactoren) verder zijn uitgewerkt. Hierbij wordt impliciet verondersteld dat er een direct verband is tussen het aantal winterganzen dat in ons land verblijft en de schade die ze aanrichten. Voor de Canadese gans en de Nijlgans worden ongeveer dezelfde (beperkte) schades verondersteld als in 2011.

In tabel 4.7 is deze berekening weergegeven met het voerprijspeil 2011. In het G-7 scenario wordt voorgesteld 110% te gaan vergoeden i.p.v. de huidige 95%. In de op één na onderste regel is dit effect weergegeven. In de onderste regel staan de totale schades van alle overwinterende ganzen met het verwachte voerprijspeil van 2013 en 2018 (incl. de 110% vergoeding voor 2017/18. In de winterperiode van 2012/13 geldt deze vergoeding nog niet).

Tabel 4.7 Schade-uitkeringen van het Faunafonds per overwinterende ganzensoort over 2011, 2013 en 2018 in het G-7 scenario. Voerprijspeil 2011. Schades in duizenden euro's.

Soort	2011	2013	2018
kolgans	1.886	1.886	1.886
grauwe gans	2.938	3.614	3.467
brandgans	1.574	1.826	2.550
toendrarietgans	103	103	103
kleine rietgans	84	76	59
rotgans	240	223	192
Canadese gans	1	1	1
Nijlgans	0,4	1	1
Totaal (voerprijspeil 2011)	6.826	7.730	8.259
Totaal 110% i.p.v. 95%			9.564
Totaal (voerprijspeil -12%)		6.802	8.416

Uit tabel 4.7 blijkt dat ook in het G-7 scenario de komende jaren de stijging van de schade vooral veroorzaakt zal worden door de toegenomen schade door grauwe ganzen en brandganzen. Door de lagere aantallen van de brandganzen in de zomer is de schade wel minder dan zonder de zomerreductie. Schades veroorzaakt door de overige ganzen stabiliseren of lopen terug.

Tabel 4.7 geeft alleen een overzicht van de te verwachten schade die bij het Faunafonds geclaimd zal gaan worden. Daarnaast zal er schade geclaimd worden bij de Dienst Regelingen. Deze variabele uit te keren vergoeding door de Dienst Regelingen bedroeg over het jaar 2008/09 bedroeg 78% van de schade die het Faunafonds voor de winterganzen uitkeerde. Voor 2013 en 2018 wordt van een zelfde percentage uitgegaan dat geclaimd zal gaan worden. In tabel 4.8 is dit verder verwerkt.

4.3.3 Berekening kosten G-7 scenario in 2013 en 2018

In tabel 4.8 zijn de schadebedragen uit het recente verleden en de verwachtingen voor 2013 en 2018 bij elkaar gezet. Hierbij is gebruik gemaakt van de al gedane berekeningen in de vorige paragrafen.

Daarnaast zijn de volgende aannames en berekeningen gedaan:

- In de vorige paragrafen zijn de specifieke schadebedragen weergegeven die het Faunafonds naar alle waarschijnlijkheid per overwinterende en overzomerende ganzensoort, en smienten gaat vergoeden in 2013 en 2018. Dit betreft de schade buiten de gebieden met een PSAN foerageergebied. Voor de toekomst nemen we aan dat de verhouding te vergoeden schades door het Faunafonds op percelen zonder PSAN binnen en buiten de foerageergebieden hetzelfde zal zijn als de afgelopen jaren.
- De Dienst Regelingen keert naast de vaste beheervergoeding ook de variabele schadevergoeding uit. Deze variabele schadevergoeding heeft ook een verband met toenemende aantallen ganzen en met voerprijsontwikkelingen. We nemen voor de berekening van deze variabele vergoeding door de Dienst Regelingen aan dat deze zich in dezelfde verhouding zal ontwikkelen als de variabele uitgekeerde schade door het Faunafonds. In 2008/09 was de totale variabele schade op de percelen met een PSAN overeenkomst 78% van de uitgekeerde variabele schade van het Faunafonds (buiten de foerageergebieden en binnen de foerageergebieden, zonder PSAN-pakket).
- Schade door zomerganzen conform berekeningen in 4.3.1.
- Zowel in 2013 als 2018 is gerekend met een 12% lager voerprijs dan in 2011.
- Onveranderde vaste beheersvergoedingen bij PSAN en Waddenovereenkomsten.
- Voor de variabele schade bij de Waddenovereenkomsten wordt dezelfde stijging genomen als in de rest van het land.
- Zelfde organisatiekosten van Agrarisch Natuurverenigingen.
- Op termijn lagere taxatiekosten en lagere uitvoeringskosten Faunafonds en Dienst Regelingen (minder schademeldingen in de zomer dan in het referentiescenario).

Tabel 4.8 **Overzicht van alle kosten voor de opvang van overwinterende en overzomerende ganzen en smienten in de afgelopen jaren en in 2013 en 2018 in het G-7 scenario. Bedragen in mln. euro's.**

	2008/09	2009/10	2010/11	2012/13	2017/18
Gezamen en smientenopvang binnen beleidskader met PSAN-pakketten:					
Vaste beheersvergoeding	5.9	6.2	6.2	6.2	6.2
Variabele schade	2.9	3.4	5.3	5.3	6.6
Winterganzenschade op percelen zonder PSAN:					
Binnen foerageergebieden	0.4	0.5	0.7	0.7	0.9
Buiten foerageergebieden	3.3	3.9	6.1	6.1	7.5
Smientenschade:					
Op percelen zonder PSAN	0.5	0.4	0.8	0.7	0.7
Overzomerende ganzen:					
	1.5	1.8	2.2	2.4	0.9
Waddenovereenkomsten:					
Beheersvergoeding en schade	1.0	1.0	1.7	1.7	1.9
Subtotaal: vergoedingen en schade	15.5	17.2	23.0	23.1	24.7

Vervolg tabel 4.8

	2008/09	2009/10	2010/11	2012/13	2017/18
Uitvoeringskosten:					
Organisatiekosten ANV's ⁵⁾	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3
Faunafonds en Dienst Regelingen	1.3	1.3	1.4	1.5	1.5
Taxatiekosten ⁷⁾	1.1	1.2	1.3	1.4	1.4
Totale kosten opvang en schades	18.2	20.0	26.0	26.3	27.9
Hectares met opvangpakketten (x1.000 ha); excl. Wadden	45,5	48,2	48,2	48.2	48.2

4.4 Foergeergebieden slimmer neerleggen

Door de G-7 zijn de volgende aanvullende vragen gesteld (zie hoofdstuk 2):

1. Onder de aanname dat ongeveer 20.000 ha van de pakketten in de foerageergebieden bestaat uit gebieden waar nu geen schade optreedt: wat zijn de effecten op de kosten wanneer deze gebieden worden verplaatst naar gebieden waar de afgelopen jaren schades van meer dan € 200,-/ha zijn geweest?
2. Wat is het effect op kosten als delen van foerageergebieden waar nu de schade kleiner is dan € 50,-/ha verplaatst worden naar gebieden waar de afgelopen jaren schades van meer dan € 200,-/ha zijn geweest?

Dit betreft dus gebieden in foerageergebieden met een ganzenpakket maar zonder schade of met zeer beperkte schade door ganzen. Achtergrond van deze vraag is om een groter deel van de schade onder cofinanciering van de EU te kunnen brengen. Dit zou mogelijk kunnen zijn, wanneer de schade die nu buiten de foerageergebieden valt binnen de foerageergebieden wordt getrokken door het slimmer begrenzen van de foerageergebieden. Voor de vaste vergoeding maakt dit niet uit, die wordt alleen maar verplaatst, maar de schadecomponent zou wel gecofinancierd kunnen worden.

Tabel 4.9 geeft een overzicht van de geconstateerde schades door de Dienst Regelingen over de diverse schade-klassen in het jaar 2008/2009.

Tabel 4.9 Arealen en geconstateerde schades per ha-klasse op de beheerpakketten in de foerageergebieden in 2008/2009.

Euro's per ha	Schades in x 1.000 €	Schades in euro's (%)	Aantal hectares	%verdeling ha met schade
Geen schade	0	0	16.356	
1-50	75	3	1.845	7
50-100	648	22	8.394	35
100-200	1.687	59	12.430	51
200-250	193	7	882	4
250-500	228	8	716	3
500-676	25	1	46	0,2
676 en meer	9	0,3	13	0,05
Ha met schade			24.325	100
Totaal	2.865	100%	40.682	

Bron: Dienst Regelingen; Roel Horsch; dataset april 2012

Volgens gegevens van de Dienst Regelingen over het jaar 2008/2009 is er op 16.356 ha op de pakketten in de foerageergebieden geen schade geconstateerd. Dit betrof 14.524 ha grasland en 1.832 ha bouwland. Op 1.845 ha was er een schade die minder dan 50 euro per ha was. We rekenen hieronder met de beschikbare hoeveelheid hectares.

Beantwoording vraag 1

Als deze 16.400 ha (afgerond) waar nu geen schade op geconstateerd is, zou worden verplaatst naar andere gebieden waar meer schade optreedt dan betekent dit het volgende.

Boeren die nu een beheerspakket hebben afgesloten krijgen daar dan geen vaste vergoeding meer voor. De vaste vergoedingen zijn voor grasland € 118,-/ha en voor bouwland € 73,-/ha. Voor grasland is de maximale variabele schadevergoeding € 675,-/ha en € 684,-/ha voor bouwland. (De vaste vergoedingen betreffen voor 92% grasland en voor 8% bouwland). Voor een groenbemester is de vaste vergoeding € 252,-/ha zonder een variabele component voor de gewassenschade. Uitgaande van een verplaatsing van deze 16.356 ha (14.524 ha grasland en 1.832 ha bouwland) met de bijbehorende vergoedingen betekent dit een overheveling naar andere gebieden van een jaarlijkse geldstroom van € 1,85 mln. Voor de nieuwe foerageergebieden wordt er van uitgegaan dat deze gebieden dan komen op locaties waar nu al veel ganzenschade is. Boeren die nu buiten de foerageergebieden liggen krijgen 95% van de schade vergoed met een eigen risico van € 300,- per bedrijf. Dit tegenover een 100% vergoeding en geen eigen risico in de foerageergebieden. Een beheerscontract afsluiten in een nieuw beheersgebied zal vooral aantrekkelijk zijn voor boeren die nu schades hebben tot € 675,-/ha (grasland) of € 684,-/ha voor bouwland.

Een herplaatsing van deze bijna 16.400 ha zal voor degenen die een contract afsluiten ongeveer € 1,85 mln. (vaste vergoeding) opleveren. In 2009 was de gemiddelde ha grootte per melding 17 ha (dat meestal ook één bedrijf betreft; mondelinge mededeling Faunafonds). Over 16.400 ha zijn er dus 964 meldingen die allen € 300,- eigen risico niet meer hoeven te betalen, hetgeen neerkomt op € 289.000. Voor de 5% meer schadevergoeding die men dan krijgt zal het er veel van afhangen waar men de gebieden neerlegt. Bij gebieden met bijvoorbeeld 500 euro schade per ha is dit 25 euro/ha, maar bij kleine schademeldingen is dit voordeel veel minder.

In de foerageergebieden was in het jaar 2008/2009 slechts op 1.644 ha sprake van schade tussen de € 200,- en € 676,- per ha. Op maar 13 ha was sprake van een grotere schade (Bron: Dienst Regelingen). Dit is maar op 7% van alle hectares waar schade is geconstateerd. Uitgaande dat de verdeling van de schade over de totale schade-constatering bij het Faunafonds buiten de foerageergebieden hetzelfde is als die bij de Directie Regelingen dan is er 4.221 ha waar schades zijn tussen 200 en 676 euro per ha (7% van het totale areaal met schade van 60.300 ha; Guldemond et al, 2010).

Feitelijk betreft dit dus alleen maar overdrachten van het ene gebied naar het andere. Het grote voordeel zit echter in het feit dat de gebieden wat eerlijker neergelegd worden bij degenen die ook daadwerkelijk schade hebben.

Beantwoording vraag 2

Wat is het effect op kosten als delen van foerageergebieden waar nu de schade kleiner is dan € 50,-/ha verplaatst worden naar gebieden waar de afgelopen jaren schades van meer dan € 200,-/ha zijn geweest?

In 2008/2009 was er bij de beheerspakketten in de foerageergebieden op 18.201 ha sprake van geen schade of een schade kleiner dan € 50,- per ha. Dit komt

overeen met 45% van alle afgesloten grasland- en bouwland beheerspakketten. Op 1.657 ha is meer dan 200 euro per ha schade vastgesteld. Dit komt overeen met 7% van de het geconstateerde schade-areaal.

Als we uitgaan van een zelfde verdeling van de schade buiten de foerageergebieden bij de uitkeringen per ha bij het Faunafonds als die bij de Dienst Regelingen dan zou er ruim 4.200 ha (7% van 60.300 ha) beschikbaar kunnen zijn voor arealen met een schade boven de 200 euro. Er zijn dus te weinig hectares met schade boven de 200 euro per ha om dit optimaal te kunnen doen.

Op de totale landelijke kosten zal het zoals al eerder hiervoor aangegeven is een nagenoeg neutraal effect hebben. Wel zal het draagvlak onder de agrariërs toenemen, omdat in die gebieden waar men last heeft er mogelijkheden geschapen worden om aan de beheersregelingen mee te doen. Er aan meedoen geeft voor 4.200 ha ongeveer 485.000 euro aan beheersbedragen in het gebied.

Ook zullen er omgerekend voor ongeveer 247 meldingen voor schade (4.200 ha: 17 ha) het eigen risico van 300 euro niet meer gaan gelden. Dit komt neer op 74.000 euro.

Nationaal gezien maakt dit niets uit. Feitelijk vinden er overdrachten plaats van vaste beheersvergoedingen en eigen risico-vergoedingen van het ene naar het andere gebied plaats.

Mogelijkheden EU-cofinanciering

Wat dit mogelijk aan extra EU-cofinanciering oplevert wordt besproken in hoofdstuk 7.3.

5 Doorrekenen IPO scenario

5.1 Algemene aannames

De belangrijkste aannames in dit scenario zijn beschreven in het advies van de IPO-werkgroep Flora en Fauna (Advies overzomerende ganzen, 29-06-2011). Hoofdpunten hierin zijn:

- Afschaffen van foerageergebieden.
- In zomer: reductie ganzenpopulatie in 2018 tot 100.000 grauwe ganzen en 50.000 brandganzen (stabilisatie op niveau 2011).
- Voor exoten en soepganzen in zo kort mogelijke periode nulstand realiseren.
- Schadevergoeding in winter 100%, i.p.v. 95% in referentiescenario.
- Schadevergoeding in zomer: 70%, in 5 jaar afbouwen naar 0%. Vanaf 2018 geen schade meer vergoed voor zomerganzen.
- Jaarrondganzen van 1 maart tot 1 oktober op vrijstellingslijst plaatsen (zij mogen dan 'gewoon' worden geschoten. Daarmee is ook verantwoord dat de schade niet (volledig) wordt vergoed.
- Bovenstaande punt houdt in dat de schade door de winterganzen in maart niet meer (volledig) wordt vergoed, het zijn dan immers zomerganzen geworden.

Uit gegevens van het Faunafonds over de periode 2008-2010 blijkt dat schade door kolganzen voor 43% in maart valt en voor grauwe ganzen voor 33%. Met deze percentages zal worden gerekend in het IPO scenario voor de verschuiving van de datumgrens voor winter- en zomerganzen.

Om de financiële gevolgen van het IPO scenario te kunnen berekenen is ook gebruik gemaakt van de gegevens uit het vorige hoofdstuk (G-7-scenario) over de reductie van het aantal zomerganzen en de effecten hiervan op de winterganzenpopulatie. In beide scenario's worden in de periode 2013 - 2018 de aantallen grauwe ganzen terug gebracht tot 100.000 en het aantal brandganzen tot 50.000. Het uitkeringspercentage voor de schade door zomerganzen loopt in dit scenario in 5 jaren terug van 70% in 2013 tot 0% in 2018.

5.2 Berekening schadeuitkeringen overzomerende ganzen

De reductie van het aantal zomerganzen is in het G-7 als het IPO scenario hetzelfde. Alleen de schadevergoeding verschilt, zoals in hoofdstuk 4.1 en 5.1 is aangegeven. We gaan voor het aantal ganzen in de zomer van 2013 en 2018 uit van dezelfde aantallen als in het G-7 scenario (tabel 4.2). Alleen de schade wordt in 2013 maar voor 70% vergoed. In 2018 wordt geen schade meer vergoed.

Tabel 5.1 Schade-uitkeringen van het Faunafonds per overzomerende ganzensoort over 2011, 2013 en 2018 in het IPO scenario. Voerprijzen peil 2011. Schade in duizenden euro's.

Soort	2011	2013 ¹⁾	2018
kolgans	60	41	0
grauwe gans	1.945	1.430	0
soepgans	2	1	0
grote Canadese gans	2	1	0
brandgans ²⁾	128	82	59
rotgans ³⁾	73	72	59
rietganzen ³⁾	4	4	3
Nijlgans	0,4	0	0
Totaal (voerprijspeil 2011)	2.214	1.631	121
Totaal (voerprijspeil -12%)		1.435	106

¹⁾ Hierbij is een reductie van 30% toegepast op het echte schadebedrag.

²⁾ Aangezien IPO de echte winterganzen, die wegtrekken, wil blijven vergoeden, moet er een onderscheid worden gemaakt tussen de schade veroorzaakt door de broedende brandganzen en echte overwinterende brandganzen. Hierover zijn geen cijfers beschikbaar en daarom hebben we de aanname gemaakt dat 50% van de schade in het G-7 scenario wordt veroorzaakt door de zomerbrandganzen, gecorrigeerd voor het verschil in vergoedingshoogte tussen het G-7 scenario (110%) en IPO (100%). De cijfers uit tabel 4.6 voor de brandgans worden voor 2013 en 2018 vermenigvuldigd met 1,053 (de cijfers 156 voor 2013 en 113 voor 2018 zijn gebaseerd op 95% vergoeding).

³⁾ Rotgans en rietganzen zijn echte winterganzen en zullen door het IPO vergoed blijven worden. Hierbij zijn dezelfde schadecijfers gehanteerd als in tabel 4.6. In de zomerperiode (schade na 1 april) zal deze schade betaald gaan worden. Vervolgens zijn deze cijfers gecorrigeerd voor 100% vergoeding. (vermenigvuldigd x 1.053 op dezelfde manier als bij de brandganzen)

5.3 Berekeningen schade-uitkeringen overwinterende ganzen door Faunafonds

In het IPO scenario worden de schades in de winterperiode voor 100% vergoed (i.p.v. 95% in het referentiescenario). Wel worden de schades in maart voor de kolganzen (43% van de schade in de winterperiode) en grauwe ganzen (33% van de schade in de winterperiode) niet meer vergoed³⁾. Voor de winterperiode 2012/13 geldt dit echter nog niet. In tabel 5.2 is dit verder uitgewerkt. Er wordt gewerkt met het zelfde aantal winterganzen als in tabel 4.3. en de groeifactoren in tabel 4.5. Alleen de schade-uitkeringen zijn aangepast aan dit scenario.

³⁾ De consequenties van het niet meer vergoeden van de schade in de periode 1 maart tot 1 april hebben we geschat door over de jaren 2008-2010 uit gegevens van het Faunafonds te berekenen welke gemiddelde schade als percentage van de totale winterschade in maart is aangemeld.

Tabel 5.2 Schade-uitkeringen van het Faunafonds per overwinterende ganzensoort over 2011, 2013 en 2018 in het IPO scenario. Voerprijspeil 2011. Schades in duizenden euro's.

Soort	2011	2013	2018
kolgans	1.886	1.886	1.075
grauwe gans	2.938	3.614	2.324
brandgans	1.574	1.826	2.550
toendrarietgans	103	103	103
kleine rietgans	84	76	59
rotgans	240	223	192
Canadese gans	1	1	1
Nijlgans	0,4	1	1
Totaal (voerprijspeil 2011)	6.826	7.730	6.305
Totaal 100% i.p.v. 95%			6.639
Totaal (voerprijspeil -12%)		6.802	5.842

Tabel 5.2 is berekend voor schade-uitkeringen die het Faunafonds uit zou moeten betalen aan boeren met schade op percelen zonder beheerscontract in een foerageergebied. Voor het totaalbeeld moeten de schade-uitkeringen voor boeren met beheerscontracten in de voormalige foerageergebieden hierbij nog worden opgeteld. Dit is in tabel 5.3 verder uitgewerkt.

5.4 Berekening kosten IPO scenario in 2013 en 2018

Tabel 5.3 geeft een overzicht van de kosten voor de opvang van overwinterende en overzomerende ganzen en smienten in het recente verleden en in het IPO scenario. Uit deze tabel komt naar voren dat de kosten van de totale opvang in 2018 bij het IPO scenario aanzienlijk lager zullen zijn dan in 2011 (11,5 mln. euro lager). Dit komt vooral doordat er geen beheersvergoedingen in de foerageergebieden meer zullen worden gegeven (6,5 mln. besparing). Daar staat wel tegenover dat ook de Brusselse bijdrage van de helft hiervan, ruim 3 mln., euro komt te vervallen. Dit als het bestaande EU-beleid op dit punt wordt voortgezet. Ook speelt een rol dat er geen vergoedingen meer gegeven zullen worden voor zomerganzenschade (ruim 2 mln. euro besparing) en lagere vergoedingen voor winterganzenschade (1,7 mln. minder). Ook zijn er lagere uitvoeringskosten (taxatiekosten en kosten Grensdata winter Faunafonds en Dienst Regelingen). In 2013 zijn er nog amper besparingen. Dit ondanks de dan al wel lagere schade in de zomer.

Tabel 5.3 Overzicht van alle kosten voor de opvang van overwinterende en overzomerende ganzen en smienten in de afgelopen jaren en in 2013 en 2018 in het IPO- scenario. Bedragen in mln. euro's.

	2008/09	2009/10	2010/11	2012/13	2017/18
Gezanten en smientenopvang binnen beleidskader met PSAN-pakketten:					
Vaste beheersvergoeding	5.9	6.2	6.2	6.2	0
Variabele schade	2.9	3.4	5.3	5.3	4.6 ¹⁾
Winterganzenschade op percelen zonder PSAN:					
Binnen foerageergebieden	0.4	0.5	0.7	0.7	0.6 ¹⁾
Buiten foerageergebieden	3.3	3.9	6.1	6.1	5.2
Smientenschade:					
Op percelen zonder PSAN	0.5	0.4	0.8	0.7	0.7
Overzomerende ganzen:					
	1.5	1.8	2.2	1.4	0.1
Waddenovereenkomsten:					
Beheersvergoeding en schade	1.0	1.0	1.7	1.6	1.0 ²⁾
Subtotaal: vergoedingen en schade					
	15.5	17.2	23.0	23.1	24.7
Uitvoeringskosten:					
Organisatiekosten ANV's	0.3	0.3	0.3	0.3	0
Faunafonds en Dienst Regelingen	1.3	1.3	1.4	1.4	1.2
Taxatiekosten ⁷	1.1	1.2	1.3	1.3	1.1
Totale kosten opvang en schades					
	18.2	20.0	26.0	25.0	14.5
Hectares met opvangpakketten (x1.000 ha); excl. Wadden	45,5	48,2	48,2	48.2	0

¹⁾ Schade-uitkeringen op percelen in voormalige foerageergebieden.

²⁾ Voor 2017/18 is dit exclusief de vaste beheervergoeding van 0,3 mln. euro.

6 Overzicht alle scenario's

In dit hoofdstuk zijn de resultaten van de berekeningen van de drie scenario's uit de hoofdstukken 3 t/m 5 naast elkaar gezet. In tabel 6.1 is het resultaat hiervan weergegeven voor het jaar 2012/13 en in tabel 6.2 voor het jaar 2017/18.

6.1 Situatie in 2012/13

In tabel 6.1 zijn alle kosten voor de drie verschillende scenario's in 2012/13 naast elkaar gezet.

Tabel 6.1 Overzicht van alle kosten voor de opvang van overwinterende en overzomerende ganzen en smienten in de jaren 2010/11 en 2012/13 voor het referentiescenario, het G-7 en het IPO scenario. Bedragen in mln. euro's.

	2010/11	Referentie 2012/13	G-7 2012/13	IPO 2012/13
Gezanten en smientenopvang binnen beleidskader met PSAN-pakketten:				
Vaste beheersvergoeding	6.2	6.2	6.2	6.2
Variabele schade	5.3	5.3	5.3	5.3
Winterganzenschade op percelen zonder PSAN:				
Binnen foerageergebieden	0.7	0.7	0.7	0.7
Buiten foerageergebieden	6.1	6.1	6.1	6.1
Smientenschade:				
Op percelen zonder PSAN	0.8	0.7	0.7	0.7
Overzomerende ganzen:				
	2.2	2.8	2.4	1.4
Waddenovereenkomsten:				
Beheersvergoeding en schade	1.7	1.8	1.7	1.6
Subtotaal: vergoedingen en schade				
	23.0	23.6	23.1	22.0
Uitvoeringskosten:				
Organisatiekosten ANV's	0.3	0.3	0.3	0.3
Faunafonds en Dienst Regelingen	1.4	1.5	1.5	1.4
Taxatiekosten ⁷	1.3	1.4	1.4	1.3
Totale kosten opvang en schades				
	26.0	26.8	26.3	25.0
Hectares met opvangpakketten (x1.000 ha); excl. Wadden	48,2	48,2	48,2	48.2

In 2012/13 zijn er nog weinig verschillen in de totale kosten tussen de verschillende scenario's. Dit komt vooral omdat het huidige winterganzenbeleid in 2012/13 nog van kracht is. In het IPO scenario zijn er in 2013 al wel 1 mln. minder kosten. Dit komt vooral door de lagere kosten voor de zomerganzen (70% vergoeding). In het G-7 scenario zijn er in de zomer ook al minder ganzen, maar de vergoeding voor de schade die ze aanrichten is wel omhoog gegaan, zodat per saldo dit in het eerste jaar geen kostenvoordeel oplevert.

6.2 Situatie in 2017/18

In tabel 6.2 zijn de kosten voor de opvang in 2017/18 voor de drie scenario's naast elkaar gezet. Het is duidelijk dat het IPO scenario de laagste jaarlijkse kosten heeft (14,5 mln. euro in 2017/18). Dit komt vooral doordat er in dit scenario geen vaste ha-bedragen meer gegeven worden (foerageergebieden zijn afgeschaft). Ook zijn er geen vergoedingen meer voor zomerganzenschade. Het IPO scenario kost in totaal 23,6 mln. minder dan het referentiescenario.

Maar ook in het G-7 scenario zijn de totale opvangkosten 10,2 mln. minder dan in het referentiescenario. Dit komt vooral door de drastische reductie van het aantal zomerganzen en de daarbij behorende kosten. De totale kosten zijn in dit scenario vergelijkbaar met de situatie in het jaar 2010/11.

In het G-7 scenario kunnen zowel de vaste bijdragen als de variabele schades in de foerageergebieden mede gefinancierd worden door de EU. In hoofdstuk 7 wordt hier verder op ingegaan.

Tabel 6.2 **Overzicht van alle kosten voor de opvang van overwinterende en overzomerende ganzen en smienten in de jaren 2010/11 en 2017/18 voor het referentiescenario, het G-7 en het IPO scenario. Bedragen in mln. euro's.**

	2010/11	Referentie 2017/18	G-7 2017/18	IPO 2017/18
Ganzen en smienten				
opvang binnen beleidskader				
met PSAN pakketten:				
Vaste beheersverg.	6.2	6.2	6.2	0
Variabele schade	5.3	7.8	6.6	4.6 ¹⁾
Winterganzenschade op				
percelen zonder PSAN:				
Binnen foer.geb.	0.7	1.1	0.9	0.6 ¹⁾
Buiten foer.geb.	6.1	8.9	7.5	5.2
Smientenschade:				
Op percelen zonder PSAN	0.8	0.7	0.7	0.7
Overzomerende ganzen:				
	2.2	6.7	0.9	0.1
Waddenovereenkomsten:				
Beheersvergoeding en schade	1.7	2.7	1.7	1.0
Subtotaal: vergoedingen en schade:	23.0	34.1	24.7	12.2

Vervolg tabel 6.2

Uitvoeringskosten:				
Organisatiekosten ANV's	0.3	0.3	0.3	0
Faunafonds en Dienst Regelingen	1.4	1.9	1.5	1.2
Taxatiekosten	1.3	1.8	1.4	1.1
Totaal kosten opvang en schades	26.0	38.1	27.9	14.5
Ha opvangpakketten (x 1.000 ha), excl. Wadden	48,2	48,2	48,2	0

¹⁾ Schade-uitkeringen op percelen in voormalige foerageergebieden.

7 Effecten van EU-cofinanciering op kosten scenario's

In dit hoofdstuk behandelen we de huidige en toekomstige mogelijkheden voor EU-cofinanciering van het ganzenbeleid (7.1). Vervolgens bespreken we in 7.2 de mogelijkheden van extra cofinanciering door de EU bij een slimmere begrenzing van de foerageergebieden. In 7.3 vatten we de resultaten samen.

7.1 EU-cofinanciering

7.1.1 Achtergrond beleid foerageergebieden

Verspreid over het hele land hebben we zo'n 270.000 ha opvanggebieden voor ganzen. Deze bestaan uit 80.000 ha foerageergebied, 90.000 ha voor ganzen geschikt natuurgebied en 100.000 ha voor ganzen geschikt Natura 2000 gebied. In de jaren 2005-2008 verbleef gemiddeld 59% van de populatie ganzen en smienten in deze gebieden (33% in de foerageergebieden en 26% in de natuur- en Natura 2000 gebieden). Van alle ganzen en smienten verbleef 41% buiten deze gebieden (van der Zee et al., 2009). Naar alle waarschijnlijkheid is de verdeling van de ganzen- en smientenpopulaties op dit moment nog ongeveer hetzelfde als een paar jaar geleden.

Een aanzienlijk deel van de opvanggebieden wordt door de agrarische sector gebruikt. Binnen de opvanggebieden (inclusief de foerageergebieden) geldt dat je als boer de ganzen wel mag weren, maar als ze er eenmaal zitten, je ze niet mag verjagen. Buiten de opvanggebieden geldt dat als je een tegemoetkoming wilt krijgen je eerst aan de verplichting moet hebben voldaan van voldoende weren en verjagen.

In 2005-2006 is begonnen met het beleid om foerageergebieden aan te wijzen waarvoor ganzenopvangpakketten via de PSAN-regeling kunnen worden afgesloten. De totale oppervlakte waarbinnen ganzenopvangpakketten kunnen worden afgesloten is gequoteerd op 80.000 ha (verspreid over het gehele land). Dit betreft 65.000 ha aangewezen voor boeren en 15.000 ha voor natuur beherende instanties (die dergelijke terreinen meestal door verpachten aan boeren).

De Dienst Regelingen van het Ministerie van EL&I voert de regeling ganzenopvangpakketten uit. Agrarische natuurverenigingen en andere collectieven kunnen voor hun leden, een gezamenlijke groep boeren, aanvragen doen voor deze regeling. Op dit moment doen 51 agrarische natuurverenigingen met deze regeling mee voor een totale oppervlakte van 48.054 ha. De beheereenheden moeten minimaal 150-200 ha groot zijn.

De vergoeding voor dit opvangbeleid bedraagt voor grasland een vast bedrag van € 118,- per ha, met een variabele vergoeding voor de gewasschade van maximaal € 675,- (2010) per ha, voor bouwland een vast bedrag van € 73,- per ha, met een maximale vergoeding van € 684,- per ha en bij een grasgroenbemester een vaste bijdrage van € 252,- per ha zonder een variabele vergoeding voor gewasschade

(bron: Dienst Regelingen). Deze schadetegemoetkomingen worden door de Dienst Regelingen van het Ministerie van EL&I betaald en niet door het Faunafonds.

7.1.2 Huidige praktijk

Een deel van de vergoedingen van deze pakketten en de bijkomende schades kunnen bij de Europese Unie in Brussel worden gedeclareerd. Dit gebeurt in het kader van het Plattelands Ontwikkelingsprogramma (POP2) dat loopt van 2007-2013. Dit Plattelandsprogramma is de tweede pijler van het EU landbouwbeleid (de eerste pijler is het markt-, prijs- en inkomensbeleid). In totaal is er voor Nederland voor de periode 2007-2013 486 mln. euro uit het ELFPO (Europese Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling) beschikbaar in de tweede pijler. Op basis van een door Nederland gekozen cofinancieringspercentage van 50% voor het gehele POP2 wordt dit bedrag door Nederland (Rijk, provincies en andere overheden) verdubbeld. Op basis van het POP2 kunnen uitgekeerde gelden voor beheersovereenkomsten voor agrarisch natuurbeheer voor de helft bij het ELFPO gedeclareerd worden. Dit geldt ook voor de beheersovereenkomsten die afgesloten zijn in de foerageergebieden. Naast het oorspronkelijke POP2 zijn in 2008 in het kader van de Health Check GLB (Gemeenschappelijk Landbouw Beleid) en Economisch Herstelplan meer financiële middelen vanuit de eerste pijler naar de tweede pijler overgeheveld. De cofinanciering door de EU was hier hoger (75%). Deze extra middelen konden ingezet worden voor biodiversiteit, klimaatverandering, waterbeheer, hernieuwbare energie, innovaties in deze sectoren en structuurversterking in de melkveehouderij. Nederland zette een bedrag van 23,5 mln. euro in voor akkerranden, water, milieuverbetering, innovatie in de landbouw, duurzame energie en breedbandinternet. Misschien was het mogelijk geweest om binnen het thema biodiversiteit ook meer faunaschade terug te kunnen krijgen uit deze vrijkomende extra middelen. Naast deze 23,5 mln. euro Nederlands geld financiert de EU voor 107 mln. euro mee. Met deze ophoging erbij is voor het POP2 de totale EU-bijdrage voor de jaren 2007-2013 in totaal 593 mln. euro geworden (bron: Rijksbegroting 2012).

Op dit moment **kan** de helft van de vaste vergoeding en de helft van de schade-component van de ganzenpakketten (tot het maximum van € 675,- resp. € 684,- voor grasland resp. bouwland) door de EU gefinancierd worden (Bron: Dienst Regelingen). De praktische werkwijze bij de indiening voor financiering is op dit moment echter de volgende.

Op dit moment wordt de helft van de vaste vergoeding voor de ganzenbeheersovereenkomsten in het kader van POP2 bij de EU in Brussel gedeclareerd. Dit geldt ook voor de faunaschade op de percelen met een beheersovereenkomst. Dit laatste echter maar tot een maximum schadebedrag van 250 euro per ha. Hiervan betaalt de EU dan de helft (125 euro per ha). In de praktijk worden zoveel mogelijk de gemiddelde schades per ha per beheerseenheid ingediend, zodat bij de indiening hoge perceelschades gecompenseerd worden met percelen met geen of lage schades (bron: informatie Dienst Regelingen). Dit wordt zo gedaan omdat veel ganzenovereenkomsten op dezelfde percelen liggen als weidevogelovereenkomsten, en daarom moest tot en met 2011, i.v.m. de weidevogelovereenkomsten, rekening te worden gehouden met een maximale te declareren bedrag per hectare van € 450,- (€ 225,- EU-cofinanciering). Om praktisch redenen is in de uitvoering de keuze gemaakt om in alle gevallen, ook waar geen sprake is van cumulatie met weidevogelovereenkomsten, dat plafond in acht te nemen (bron: Dienst Regelingen).

Is er nog financiële ruimte?

Op de vraag aan de Dienst Regelingen of er op dit moment nog financiële ruimte is in POP2 om eventuele extra kosten van ganzenpakketten in Brussel gefinancierd te krijgen werd het volgende geantwoord.

Tot en met 2011 is er ca. 83 mln. Europees geld binnen gehaald via agromilieuvverbintenissen (PSAN/SNL), waar de ganzen een onderdeel van zijn. Gelet op de ramingen van dit moment zal waarschijnlijk het plafond van 111 mln. euro voor de PSAN/SNL bereikt zijn en is verder declareren niet meer mogelijk. Tenzij er nog geschoven wordt in de budgetten binnen het totale programma. Vraag is of daar ruimte voor is.

Huidige bijdrage vanuit de EU

Volgens de eerder vermelde praktijk wordt op dit moment de helft van de vaste bijdrage aan de ganzenbeheersovereenkomsten bij de EU gedeclareerd. Van de totale vaste bijdrage van 6,5 mln. euro betekent dit dat hiervan ongeveer 3,3 mln. euro door de EU betaald wordt.

Verder worden de hectares met schade tot een bedrag van 250 euro per hectare voor de helft in Brussel gedeclareerd. Op 23.551 ha (2008/2009, tabel 4.9) zit een schade van 1 tot 250 ha. Hierop zit een geconstateerde schade van 2,6 mln. euro. Hiervan wordt de helft (1,3 mln. euro) door de EU mee gefinancierd.

Op 775 ha was de schade meer dan € 250,- per ha. De schade hierop betreft een totaal bedrag van € 262.000,-. Hiervan kan een bedrag van € 194.000,- (775 ha x € 250,-) voor medefinanciering ingediend worden bij de EU. De helft hiervan, afgerond 0,1 mln. euro, zou kunnen worden mee gefinancierd door de EU. (Boven het maximum schadebedrag van € 675,- per ha voor grasland en € 684,- per hectare voor bouwland financiert de EU niet mee).

De EU financiert dus op dit moment aan de ganzenregelingen ongeveer 4,6 mln. euro mee (gegevens 2008/2009; vaste bijdrage 3,3 mln. euro en 1,3 mln. euro voor de variabele schade. De EU vergoedt 1,3 mln. euro van alle schade van 2,9 mln. euro op de beheerpakketten. Dit komt neer op 45% van alle variabel schade op de beheerpakketten.

De EU-bijdrage zou 0,1 mln. hoger kunnen zijn (1.4 mln. in plaats van 1,3 mln. euro), als men alle mogelijkheden zou benutten. De EU co-financiert in dit geval 48% van alle variabele schades.

7.1.3 Toekomstige mogelijkheden

Het huidige Europese landbouwbeleid en het POP2 lopen in 2013 af. Op dit moment is men bezig met de voorbereidingen van het landbouwbeleid voor de jaren 2014-2020 (startdatum POP3: 1 januari 2014).

De Europese Commissie heeft in oktober 2011 haar wetgevingsvoorstel voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) voor de periode 2014-2020 gepresenteerd. Het voorstel is om de twee pijlers uit het huidige GLB te handhaven. De 1e pijler omvat het Europese landbouwgarantiefonds (ELGF) voor de directe steunbetalingen aan agrariërs en marktmaatregelen. De 2e pijler omvat het Europese Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO). Voor de 1e pijler worden Europese middelen ingezet. Voor de 2e pijler is altijd nationale cofinanciering nodig.

In de nieuwe wetgevingsvoorstellen worden er een aantal directe relaties gelegd tussen de 1e en de 2e pijler:

- Vanuit de 1e pijler mag tot 10% van het budget worden overgeheveld naar de 2e pijler;
- Maximaal 5% van het 1e pijlerbudget mag als extra worden toegekend aan gebieden met een natuurlijke beperking.

Vergroening GLB: 30% van het budget in de 1e pijler dient te worden besteed aan de beloning van vergroeningmaatregelen. In het voorstel bestaan deze maatregelen uit gewasdiversificatie, het in stand houden van grasland en het ecologisch beheer van landbouwgrond. Het is nuttig om te onderzoeken in hoeverre ganzen-foerageergebieden een plaats kunnen krijgen in deze vergroeningsmaatregelen.

Het wetgevingsvoorstel van de Europese Commissie biedt verder mogelijkheden om aan landbouwers betalingen te doen die specifieke schade ondervinden door specifieke beperkingen op milieugebied. Het gaat hierbij om twee potentiële mogelijkheden van het voorstel.

Artikel 31: Betalingen in het kader van de Natura 2000-richtlijn en de Kaderrichtlijn Water.

Hierbij verwijst de Europese Commissie naar de Richtlijnen 92/43/EEG (Richtlijn inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna) en Richtlijn 2009/147/EG van het Europese parlement en de Raad van 30 november 2009 inzake het behoud van de vogelstand. Hierbij speelt de in deze Richtlijn genoemde volgende overweging mee onder (4) "De natuurlijk in het wild levende vogelsoorten zijn op het Europese grondgebied van de lidstaten voor het overgrote deel trekvogels. Dergelijke soorten vormen een gemeenschappelijk erfgoed en de doeltreffende bescherming van de vogels is een typisch grensoverschrijdend milieuvraagstuk dat een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid impliceert."

De betalingen die hier vanuit het ELFPO worden voorgesteld zijn maximaal 500 euro per ha in de eerste periode van ten hoogste vijf jaar. Daarna of anders is het maximum 200 euro per ha.

Deze voorstellen voor het nieuwe POP3 zijn dezelfde als die in het huidige POP2.

Artikel 32: Betalingen voor gebieden met natuurlijke of andere beperkingen. Aan landbouwers in berggebieden of andere gebieden met natuurlijke of andere specifieke beperkingen worden jaarlijks betalingen per hectare toegekend om hen te vergoeden voor de extra kosten en de gederfde inkomsten die voortvloeien uit de beperkingen waarmee de landbouwproductie in het betrokken gebied wordt geconfronteerd. Bijna alle veengebieden en vele gronden in de uiterwaarden in ons land zullen onder deze regeling kunnen vallen.

De betalingen die hier vanuit ELFPO worden voorgesteld zijn minimaal 25 euro en maximaal 250 euro per ha. In uitzonderingsgevallen mogen deze bedragen worden verhoogd op grond van specifieke omstandigheden die in de programma's voor plattelandsontwikkeling moeten worden aangetoond. Hierbij zijn de voorgestelde bedragen in de nieuwe voorstellen voor gebieden met een natuurlijke handicap hoger dan die in het huidige POP. Deze zijn nu maximaal 150 euro per ha. (In de berggebieden was de bijdrage al maximaal 250 euro per ha. Deze blijven zo in de nieuwe voorstellen).

Deze gebieden met specifieke beperkingen omvatten landbouwgebieden die homoog zijn uit het oogpunt van natuurlijke productieomstandigheden. Hun totale oppervlakte mag niet meer bedragen dan 10% van de totale oppervlakte van de betrokken lidstaat. Het areaal probleemgebied is in ons land gegroeid tot 233.000 ha in 2007. Dit komt overeen met 6% van het totale areaal (areaal is hier: incl.

water, steden, bos, natuur, etc.). Nederland heeft alleen probleemgebieden met specifieke belemmeringen aangewezen. Gelet op het feit dat Nederland maximaal 10% van het areaal mag begrenzen als probleemgebied met specifieke belemmeringen, bestaat er nog ruimte voor extra aan te wijzen probleemgebieden ter grootte van zo'n 212.000 ha. Overigens hebben de meeste EU-lidstaten meer dan 40% van het landbouwareaal als probleemgebied aangewezen, oplopend tot 100% in Luxemburg en Finland (Terluin et al., 2008). In de in 2010 verrichte studie *Winterganzenbeleid: het roer om?* (Guldemond et al., 2010) is hier ook al op gewezen.

Er lijken dus in het kader van POP3 meer mogelijkheden te zijn om de kosten die gepaard gaan met ganzenschade te kunnen declareren bij het ELFPO. De voorwaarden om voor deze betalingen in aanmerking te komen zijn wel dat men de komende tijd attent moet zijn op tijdige indiening van deze plannen in Brussel. Ook moet de begrenzing van de gebieden duidelijk zijn (waarbij formele beroep- en bezwaarprocedures gelden). Het nieuwe POP gaat in per 1 januari 2014. Een zekere snelheid bij de voortgang en indiening van deze plannen lijkt gewenst.

7.2 Optimalisatie foerageergebieden

Onder hoofdstuk 7.1.2 is aangegeven dat op dit moment de EU (jaar 2008/2009) ongeveer 4,6 mln. euro mede financiert. Dit betreft 3,3 mln. aan de vaste bijdragen en 1,3 mln. aan van de variabele schades (op de hectares tot 250 euro schade).

In het G-7 scenario zijn aanvullende vragen uitgewerkt over de verplaatsing van het areaal foerageergebied waar weinig schades gemeld worden naar gebieden buiten de huidige foerageergebieden waar nu hogere schades zijn. Dit is gevraagd met de intentie om de EU meer mee te laten betalen aan het ganzenbeleid. In totaal betreft het 18.200 ha waar geen of slechts een schade is tot 50 euro per ha (tabel 4.9).

Aan de variabele schadevergoeding betaalt de EU op deze 18.200 ha slechts 37.000 mee (2008/09; de helft van € 75.000,-; tabel 4.9).

Als deze 18.200 ha verplaatst worden naar gebieden waar nu veel schade door het Faunafonds buiten de foerageergebieden vergoed wordt dan kan er meer bij de EU gedeclareerd worden.

We hebben op dit moment geen gegevens van het Faunafonds over de verdeling van de schadebedragen ingedeeld naar ha-klassen om dit precies te kunnen berekenen. We kunnen wel een aanname doen om hierin meer inzicht te krijgen: we veronderstellen dat de schades bij het Faunafonds ongeveer op dezelfde wijze verdeeld zullen zijn als de schades bij de Dienst Regelingen op de beheerpakketten. In 2009 is er voor een areaal van 60.309 ha schade aangemeld buiten de foerageergebieden door ganzen en smienten bij het Faunafonds (Guldemond et al., 2010). In tabel 7.1 is dit verder uitgewerkt.

Tabel 7.1 Veronderstelde verdeling van de hectares met vergoede schade door het Faunafonds buiten foerageergebieden in 2008/2009.

Ha-klasse (schade in €/ha)	Percentage	Aantal hectares
1-50	7	4.192
50-100	35	21.058
100-200	51	30.708
200-250	4	2.397
250-500	3	1.803
500-676	0,2	121
676 en meer	0,05	30
Totaal	100	60.309

Als deze 18.200 ha in 2008/09 op de meest gunstige plaatsen hadden gelegen, dus in de gebieden met de hoogste schades, dan zou er voor ongeveer € 2,9 mln. EU-medefinanciering aangevraagd hebben kunnen worden (rekening houdend met het maximum in de huidige praktijk van 250 euro per ha). Dit op een totaal bedrag van 3,3 mln. in 2008/09 dat het Faunafonds buiten de foerageergebieden aan de winterganzenschade nu heeft betaald. De EU-bijdrage voor de variabele schade is dan de helft van € 2,9 mln. is € 1,45 mln. euro. Daar moet dan nog de € 37.000,- van af vanwege het niet meer kunnen declareren van de hectares met minder dan 50 euro/ha schade in de huidige foerageergebieden. Het netto voordeel van deze verplaatsing van deze gebieden is dus € 1,4 mln. extra EU-bijdrage. Dit zou een medefinanciering door de EU van 42% betekenen van de kosten in de nu niet-foerageergebieden.

In het G-7 scenario wordt in 2017/18 een totale schade, veroorzaakt door de winterganzens buiten de foerageergebieden voorzien van 7,5 mln. euro. Als we uitgaan van een hypothetisch slimme begrenzing van de foerageergebieden, waarbij de hoogste schades zich in deze gebieden gaan voordoen, en we gaan uit van een zelfde percentage dat terugontvangen kan worden vanuit de EU als in 2008/09, namelijk 42%, dan kan naar schatting ca. 3,2 mln. euro (42% van 7,5 mln. euro) extra via de EU terug gekregen worden. Dit uiteraard bij een toekomstig EU-beleid en toekomstig POP dat aansluit op het huidige beleid of juist nog meer mogelijkheden biedt.

De hierboven staande berekening is een theoretische exercitie, want we weten niet of de percelen met hoge schade buiten de foerageergebieden tot logisch begrensde foerageergebieden kunnen worden samengevoegd. Wel geven de bedragen aan wat een slimmere begrenzing aan maximaal theoretisch rendement zou kunnen opleveren.

7.3 Nationale kosteneffecten scenario's

Als we voorgaande aannames verwerken in de onderzochte scenario's dan worden de totale kosten in het G-7 scenario een stuk minder. Het verschil in totale netto Nederlandse kosten tussen het G-7 en het IPO scenario wordt ook een flink stuk minder. In tabel 7.2 is de invloed van de extra EU-bijdrage verwerkt in de uitkomsten van de diverse scenario's in 2017/18. Hierbij is uitgegaan van de theoretische best mogelijke schikking van de foerageergebieden, een maximaal terug te krijgen percentage van de schade bedragen op de beheerscontracten in de beheersgebieden van 48%. Hierbij wordt dus zoveel mogelijk geprobeerd een deel van de varia-

bele schade op beheerscontracten in de foerageergebieden bij de EU terug te krijgen (zie laatste alinea van hoofdstuk 7.1.2). In de praktijk zal dit maximale mogelijke moeilijk te realiseren zijn, maar niettemin zal een deel hiervan door slimmere begrenzingsen wel te realiseren zijn.

Tabel 7.2 Uitkomsten van de scenario's in 2017/18 rekening houdend met medefinanciering van de EU.

2017/18	Referentie scenario	G-7 scenario	IPO scenario
Totale kosten € mln.	38.1	27.9	14.5
EU-bijdrage	7.0 ¹⁾	6.5 ²⁾	0 ³⁾
Netto kosten	31.1	21.4	14.5
Nederland			
Extra EU-bijdrage bij slimme begrenzing	n.v.t.	3.2	n.v.t.
Netto kosten	31.1	18.2	14.5
Nederland			

¹⁾ 3,3 mln. vaste bijdrage + 3,7 mln. (48% van de variabele schade van 7,8 mln. euro op de beheerpakketten).

²⁾ 3.3 mln. vaste bijdrage + 3,2 mln. (48% van de variabele schade van 6,5 mln.).

³⁾ Beheerpakketten vervallen.

Hier is nog wel een kanttekening op zijn plaats: over de ontvangen beheersvergoedingen en ontvangen schadebedragen (zie tabel 6.2) moeten de agrariërs inkomstenbelasting betalen. Dit percentage kan zijn 0% (bij weinig inkomen of verlies), 34%, 42% of 52%. Het is niet onderzocht hoe dit bij deze groep agrariërs ligt. Als we uitgaan van een tarief van 34% belasting, waarbij dat bedrag dus weer terug vloeit naar het Rijk, dan komt het plaatje er nog anders uit te zien. In 2017/18 zijn de kosten van het Referentiescenario dan netto 19,5 mln. euro, tegenover 9,8 mln. euro voor het G-7 scenario en 10,4 mln. euro voor het IPO-scenario. Bij mee telling van dit belastingaspect is het G-7 scenario dus voor de gehele Nederlandse samenleving (Rijks Financiën) goedkoper dan het IPO-scenario. Deze laatste berekening laat zien dat de kosten sterk afhangen van welke bril je opzet: de provinciale of departementale bril (wat kost het MIJ) of de nationale bril (wat kost het ONS, Nederlanders).

8 Conclusies en aanbevelingen

8.1 Conclusies

Bij een ongewijzigd beleid (zoals in het **referentiescenario** is weergegeven) zullen zowel de winter- als de zomerganzen (sterk) toenemen.

Winterganzen: de winterpopulaties van kolgans en taigarietgans blijven stabiel over de periode 2007/10 tot 2017/18; rotgans (-23%) en kleine rietgans (-34%) nemen beide af; grauwe gans en brandgans verdubbelen ruim in aantallen: grauwe gans +130% en brandgans +103%. De toename van deze soorten heeft sterk te maken met de toename van de hier broedende grauwe ganzen en brandganzen. In totaal stijgt de populatie van 2,2 mln. naar 3,3 mln. ganzen.

Zomerganzen: de toename van het aantal zomerganzen zal fors zijn. In 2018 zijn er ruim 5x zo veel zomerganzen (1,4 mln.) als in 2009 (0,26 mln.). De grauwe gans is de meest talrijke soort met ruim 900.000 exemplaren, en de brandgans komt op een tweede plaats met ruim 330.000 exemplaren. In 2018 zijn in vergelijking met 2011 3,4 keer zo veel grauwe ganzen en 5,9 keer zoveel brandganzen.

Kosten: de kosten van het huidige (ganzen en smienten) beleid nemen toe: in 2008/09 was dit 18,2 mln., in 2010/11 26,0 mln. Voor 2017/18 schatten we de kosten op 38,1 mln. Dit wordt zowel veroorzaakt door een toename van de schade veroorzaakt door de zomerganzen (+4,5 mln.) en de winterganzen (+5,7 mln.).

Bij het **G-7 scenario** wordt uitgegaan van: geen afschot meer in de winter; het handhaven van de foerageergebieden met een vaste beheervergoeding; reductie van de zomerganspopulaties van grauwe gans en brandgans, en nulstand voor exoten (beide in 2018); vergoeding van 110% van getaxeerde schade.

Winterganzen: mede door de reductie van het aantal zomerganzen, die hier voor het allergrootste deel ook in de winter zijn, neemt het aantal winterganzen slechts met 19% toe tot 2,6 mln. (in het referentiescenario met 47%).

Zomerganzen: door de reductie van het aantal zomerganzen is het totaal aantal zomerganzen in 2018 60% minder dan in 2011 (150.000 vergeleken met 370.000).

Kosten: de kosten van het voorgestelde G-7 beleid worden in 2017/18 geschat op 27,9 mln., dat is 1,9 mln. hoger dan de kosten van het huidige beleid in 2010/11. De kosten van de reductie van het aantal zomerganzen zijn hierbij niet in beschouwing genomen.

Bij het **IPO scenario** wordt uitgegaan van: het afschaffen van foerageergebieden met vaste beheervergoeding; reductie van de zomerganspopulaties van grauwe gans en brandgans, en nulstand voor exoten (beide in 2018, gelijk aan G-7); vergoeding van 100% van getaxeerde schade voor de winterganzen; vergoeding voor zomerganzen 70% en afgebouwd tot 0% in 2018; plaatsing van zomerganzen op vrijstellingslijst van 1 maart - 1 oktober.

Ganzen: het aantal zomer- en winterganzen ontwikkelt zich gelijk als in het G-7 scenario.

Kosten: de kosten van het voorgestelde IPO beleid worden in 2017/18 geschat op 14,5 mln., dat is 11,5 mln. lager dan de kosten van het huidige beleid in 2010/11. De kosten van de reductie van het aantal zomerganzen zijn, even als bij het G-7 scenario, hierbij niet meegenomen.

Vergelijking kosten scenario's: in 2017/18 bewerkstelligt het IPO scenario de grootste besparing vergeleken met het referentie scenario. IPO: 23,6 mln. en G-7 10,2 mln.
Vergeleken met de huidige kosten levert het IPO scenario in 2017/18 11,2 mln. op en kost het G-7 scenario 1,9 mln. meer.

Kosten ganzenreductie: zowel bij het IPO als het G-7 beleid moet het aantal zomerganzen drastisch worden teruggebracht. Een zeer grove schatting (in bijlage 1) levert jaarlijkse kosten op voor vangen/afschot van ganzen door professionals die startend in 2013 van 2,3 – 4,7 mln. teruglopen naar 1,0 – 1,9 mln. in 2018 (er moeten bij een afnemend aantal ganzen jaarlijks minder ganzen worden gevangen/geschoten).

Het plaatsen van rasters rond broedgebieden om te voorkomen dat de jongen naar het boerengrasland gaan (en daar een maximale overleving hebben) is een maatregel die aanvullend moet worden genomen. Kosten zijn ca. 0,3 mln. per jaar.

Hierbij moet worden benadrukt dat beide schattingen erg grof zijn.

Cofinanciering ganzenbeleid door EU: van de schade component van de pakketten wordt momenteel 50% vergoed tot een maximum van € 250,-/ha. Dit zou een hoger bedrag hebben kunnen zijn, want de maximale schadecomponentvergoedingen liggen op € 675,-/ha voor grasland en € 684,-/ha voor bouwland.

Van het **huidige ganzenbeleid** werd in 2008/09 4,6 mln. medegefinancierd door de EU. Dit betreft 50% van de vaste vergoeding van de pakketten (totaal 3,3 mln.) en 1,3 mln. van de schade component van de pakketten. De EU financiert dus 25% van de totale kosten van 18,2 mln. in 2008/09.

Toekomstig EU-beleid (POP3): er bestaat de mogelijkheid om ganzenfoerageergebieden onder te brengen als gebieden met een natuurlijke handicap (onder het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO)). De vergoeding hiervoor is nu maximaal € 150,-/ha, maar zou onder het nieuwe POP3 hoger kunnen zijn. Nederland heeft nog ruim 200.000 ha die onder deze regeling gebracht zou kunnen worden.

De huidige voorstellen onder ELFPO bieden meer mogelijkheden dan op het ogenblik. In de voorstellen worden bedragen voor vergoedingen genoemd tot een maximum van € 500,- per ha (deze voorstellen zijn nog niet bekrachtigd).

Slimme begrenzing foerageergebieden: De vraag van de G-7 was of door een andere begrenzing van foerageergebieden, een groter oppervlakte met meer schade onder medefinanciering van de EU gebracht kan worden. De oppervlakte van percelen in foerageergebieden met een beheerpakket met geen schade of een schade tot € 50,- per ha bedroeg ca. 18.200 ha in 2008/09. Met verplaatsing van deze oppervlakte naar gebieden buiten de foerageergebieden met de hoogste schades had in 2008/09 theoretisch 1,4 mln. EU-cofinanciering gerealiseerd kunnen hebben.

EU-cofinanciering scenario's: de cofinanciering van de EU aan het ganzenbeleid verschilt tussen de scenario's. Het G-7 scenario leidt in 2017/18 tot een cofinanciering van 6,5 mln. en het IPO scenario heeft geen cofinanciering, omdat de foerageergebieden worden afgeschaft. Voor de netto nationale bijdrage aan het ganzenbeleid betekent dat de kosten voor het G-7 scenario 18,2 mln. bedragen en voor het IPO scenario 14,5 mln.

8.2 Aanbevelingen

Huidige beleid: voortzetting van het huidige beleid leidt er toe dat de kosten steeds verder oplopen. Dit geldt vooral voor de kosten voor de zomerganzen. Een ander beleid lijkt onontkoombaar.

IPO scenario: in het IPO scenario is het (nog) niet duidelijk hoe wordt omgegaan met de brandgans. Deze soort is broedvogel én een echte wintergans, die van elders hier overwintert en die voor een deel in de 'zomerperiode' nog in Nederland verblijft. De schade van de broedvogels wil het IPO niet vergoeden, maar de schade van de echte overwinterende ganzen wel. Het IPO dient na te denken hoe men deze twee populaties uit elkaar houdt.

G-7 scenario: het G-7 scenario bepleit voor een slimmere begrenzing van de foerageergebieden om daarmee meer kosten via de EU gefinancierd te krijgen. Theoretisch is dit mogelijk, maar in de praktijk zal dit moeilijker zijn. We pleiten voor een nadere studie om met behulp van de schadecijfers van het Faunafonds en de ligging van de schadegebieden hier meer duidelijkheid over te krijgen.

Slimme begrenzing foerageergebieden: een mogelijkheid om foerageergebieden meer onder EU cofinanciering te krijgen is om grotere foerageergebieden te begrenzen, waarbij lokale collectieven (zoals agrarische natuurverenigingen, ANV's) sturend zijn bij de toedeling van de ganzenbeheerpakketten. Ook de mogelijkheid voor last minute contracten voor schadepercelen kan worden opgenomen, zoals dat ook bij het weidevogelbeheer gangbaar is.

Aantalsreductie: in beide scenario's wordt het aantal grauwe ganzen en brandganzen die hier broeden sterk teruggebracht. Er zal maatschappelijke weerstand zijn tegen het doden van dergelijke aantallen ganzen. Zaak is dat alle betrokken partijen (zoals verenigd in de G-7 plus jagers en overheden) met één mond spreken en gezamenlijk hierover dezelfde boodschap communiceren. Begrip vergoedt veel. Zeker als je laat zien dat ganzenvlees een voortreffelijk natuurproduct is.

Exoten: het is niet realistisch een nulstand voor exoten te realiseren. Een deel van de populatie broedt in steden, wat aantalsregulatie daar onmogelijk maakt. Daarnaast is de schade die bijv. de Nijlgans veroorzaakt sterk verspreid en relatief gering. De doelstelling van een nulstand voor exoten kan daarom beter door G-7 en IPO worden aangepast naar een realistischer streven, bijvoorbeeld het streven naar een zo laag mogelijk stand.

Handhaven aantallen: wanneer de ganzenaantallen zijn teruggebracht naar het gewenste niveau moeten er gezamenlijke en gecoördineerde plannen zijn die voorkomen dat de aantallen weer toenemen. Dit zijn zowel maatregelen die de aantallen direct beperken (zoals eieren onklaar maken, afschot adulten) als habitatmaat-

regelen die het broedsucces op een lager niveau brengen (zoals rasters die broedgebied afschermen van opgroeigebied van de kuikens).

Aanleg nieuwe natuur: bij de aanleg van natte gebieden zou rekening moeten worden gehouden met hun (on)geschiktheid als broedgebied voor ganzen. Provincies zouden daarom standaard een ganzeneffectrapportage uit dienen te (laten) voeren.

ELFPO: Om ganzenfoerageergebieden meer onder Europese medefinanciering van de ELFPO (Europese Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling) te krijgen zijn tijdige onderhandelingen met de EU en indiening van deze plannen wenselijk. Dit in verband met de start van het POP3 op 1 januari 2014. De voorbereidingen hiervan zijn vooral in het najaar van 2012 en in 2013.

Welk scenario? Dit onderzoek geeft een goed beeld van de kosten van de diverse scenario's. Als alleen naar de *directe* kosten wordt gekeken, dan kost het IPO scenario het minst. Maar als de EU-cofinanciering wordt meegerekend en ook rekening wordt gehouden met door agrariërs betaalde belastingen over de beheersvergoedingen en schadebedragen, dan lijken het G-7 en IPO scenario elkaar qua kosten voor de Nederlandse samenleving nauwelijks te ontlopen. Bovendien kan het G-7 scenario rekenen op een groter maatschappelijk draagvlak, vanwege de brede samenstelling van de G-7. In het G-7 scenario blijven de foerageergebieden behouden en blijft de zomerschade vergoed, waardoor de lasten niet bij één groep, de agrariërs, worden gelegd.

We bevelen aan dat IPO en G-7 in gezamenlijk overleg tot een maatschappelijk gedragen oplossing komen voor de ganzenproblematiek.

Bronnen

- Boer, V. De & B. Voslamber, 2010. Hoeveel overzomerende ganzen telt Nederland? SOVON-Nieuws 23 (2): 3-4
- Compendium voor de Leefomgeving, onderdeel Aantalsontwikkeling overwinterende watervogels, 1975-2009, 2012. Planbureau voor de Leefomgeving, CBS en WUR
- Ebbinge, B.S., F. Cottaar & R.G.M. Kwak, 2007. Hoe het risico van aanvaringen tussen ganzen en vliegtuigen rondom Schiphol geminimaliseerd kan worden. Alterra
- Engberink, H.G., 2001. Meten is weten; brochure voor taxateurs
- Europese Commissie, Voorstel voor een Verordening van het Europese Parlement en de Raad Inzake steun voor Plattelandsontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO), Brussel, 12 oktober 2011
- Europese Commissie, Publicatieblad van de Europese Unie, Richtlijn 92/43/EEG van de raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna, Brussel, 22 juli 1992
- Europese Commissie, Publicatieblad van de Europese Unie, Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van september 2005 inzake steun voor plattelandsontwikkeling uit het Europese Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO), Brussel, 21 oktober 2005
- Europese Commissie, Publicatieblad van de Europese Unie, Richtlijn 2009/147/EG van het Europees Parlement en de Raad van 30 november 2009 inzake het behoud van de vogelstand, 26 januari, 2010
- Faunafonds, 2011. Jaarverslag 2010
- Guldemon, A, P. Rijk & W. Dijkman, 2010. Winterganzenbeleid: het roer om? Ex ante evaluatie kosteneffectiviteit opvangbeleid winterganzen, CLM/LEI
- Hornman M., Hustings F., Koffijberg K., Kleefstra R., Klaassen O., van Winden E., SOVON Ganzen- en Zwanenwerkgroep & Soldaat L., 2012. Watervogels in Nederland in 2009/2010. SOVON-rapport 2012/02, Waterdienst-rapport BM 12.06. SOVON Vogelonderzoek Nederland
- Jeugd, H. van der, B. Voslamber, C. Van Turnhout, H. Sierdsma, N. Feige, J. Nienhuis & K. Koffijberg, 2006. Overzomerende ganzen in Nederland: grenzen aan de groei? Sovon Vogelonderzoek Nederland
- Kleijn, D., A.P.P.M. Clercx, R.J.M. van Kats & Th. C. P. Melman, 2011a. Grauwe ganzen en natuurschade in reservaten – Een analyse van de perceptie van beheerders. Alterra
- Kleijn D., H. Baveco, B. Voslamber, M. de Lange en D. Melman, 2011b. Populatie-dynamisch model voor Grauwe Ganzen - Ontwikkeling model ten behoeve van evaluatie van aantalregulering. Alterra

Kleijn, D., J. van der Hout, B. Voslamber, Y. van Randen & T.C.P. Melman, 2012a . Broedende Grauwe ganzen in Nederland - Ontwikkelingen in landbouwkundige schade en factoren die hun ruimtegebruik beïnvloeden. Alterra-rapport 2343

Kleijn, D., M. van Riel & D. Melman, 2012b. Pilot onderzoek Grauwe ganzen op Texel – effectiviteit van beheersmaatregelen en ontwikkelingen in landbouw- en natuurschade. Faunafonds/Alterra

Lensink, R., 2010. Gewasschade door nijl ganzen, nu en in de toekomst - Een schatting op basis van voedselopname en schadecijfers. Bureau Waardenburg

Lensink, R., P.W. van Horssen & J. de Fouw, 2010. Faunabeheerplan zomerganzen Zuid-Holland. Hoofddocument bij zeven regioplannen. Bureau Waardenburg

Melman, T.C.P., B.S. Ebbing & A.P.P.M. Clerkx, 2009. Evaluatie Opvangbeleid 2005-2008 overwinterende ganzen en smienten. Deelrapport 7. Kosten van het opvangbeleid in relatie tot de verspreiding van ganzen en smienten over de provincies. Alterra

Montizaan, M.G.E. & S. Siebenga, 2010. WBE-Databank, populatie- en afschotcijfers - Nieuwsbrief 8. KNJV

OECD (Organization for Economic Co-operation and Development) and FAO (Food and Agricultural Organization of the United Nations), Agricultural Outlook 2009-2018, FAO, 2009, Parijs/Rome

OECD (Organization for Economic Co-operation and Development) and FAO (Food and Agricultural Organization of the United Nations), Agricultural Outlook 2011-2020, FAO, Juni 2011, Parijs/Rome

Ministerie van Financiën, Rijksbegroting 2012, Den Haag, 2011

Regiebureau POP, Nieuwsbrief toekomst GLB, januari 2012

Terluin, I.J.A., A.Gaaff, N.B.P. Polman, J.H. Post, P.J. Rijk en M.A.H. Schouten, 2008. Bergboeren in Nederland: tegen wil en dank? Den Haag, LEI

Voslamber, B., 2010. Pilotstudie Grauwe Ganzen (*Anser anser*) De Deelen, 2007-2009 - Onderzoek naar het uitrasteren van een broedpopulatie Grauwe Ganzen met als doel de populatie te beperken en landbouwschade te verminderen. SOVON Vogelonderzoek Nederland

Voslamber, B, H. Van der Jeugd & K. Koffijberg, 2010. Broedende ganzen in Nederland. De Levende Natuur 111 (1): 40-44

Zee F.F. van der, R.H.M. Verhoeven en D. Melman, Evaluatie opvangbeleid 2005-2008 overwinterende ganzen en smienten, Hoofdrapport. Directie Kennis, Ministerie van LNV, 2009

Bijlage 1 Schatting van kosten ganzenreductiemaatregelen _____

In Bijlage 1 geven we globaal de mogelijkheden en zeer grove schattingen van kosten van ganzenreducerende maatregelen.

Kosten reduceren zomerganzen

De inspanningen voor het reduceren van de hier broedende populaties grauwe ganzen en brandganzen naar resp. 100.000 en 50.000 in 5 jaar tijd zullen groot zijn. Beide populaties groeien nu nog steeds, ondanks een aanzienlijk afschot en behandeling van nesten van met name grauwe ganzen.

Naar schatting zullen zich in de zomer 2013 ca. 380.000 grauwe ganzen en 94.000 brandganzen in Nederland bevinden.

Effectieve methoden die we bespreken zijn:

- Afschot van ganzen (door professionals).
- Vangacties.
- Omrasteren van broedgebieden.
- Het (blijven) behandelen van nesten zodat deze niet uitkomen is effectief in overzichtelijke en kleine gebieden.

Effectieve methoden

Lensink et al., 2010 geven aan dat een combinatie van behandeling van nesten met afschot/vangen van ganzen het meest effectief is. Afschot is het meest effectief wanneer dit broedparen zijn die in februari-maart, vlak voor het broedseizoen, worden geschoten (Van der Jeugd et al., 2006; zie ook Trouw, 26 maart 2012 en mond. med. R. Bakker van W&S Fauna-beheer). Deze individuen produceren dan geen nakomelingen. Afschot na het broedseizoen tot in de herfst betreft inheemse broedvogels en draagt daarmee ook bij aan een reductie van de populatie, maar hierbij worden veel jongen vogels geschoten die van nature toch al een lagere overlevingskans hebben. Afschot in de winter kan ook overwinterende grauwe ganzen betreffen en heeft daardoor minder effect op de broedpopulatie, tenzij in gebieden wordt geschoten waarvan het bekend is dat het broedvogels betreft. Overigens is in beide scenario's afschot in de winter niet toegestaan.

Afschot zou kunnen gebeuren door professionals, bijvoorbeeld muskusratvangers met een jachtacte als extra taak in een bepaalde periode, jachttopzichters of jagers die speciaal hiervoor op pad gaan. Dit vereist wel een ander beleid wat betreft ontheffingen. Tevens zal in de jagerswereld niet op prijs worden gesteld dan 'andere' jagers op pad gaan.

Het vangen van ganzen in de ruiperiode is effectief omdat in één keer een groot aantal ganzen wordt gevangen met relatief weinig verstoring (vergeleken met het afschieten van vergelijkbare aantallen). Dit is zeker een methode die ingezet moet worden, al is de doding met CO₂-gas nog niet mogelijk (alleen in een beperkte periode in staal van 10 km rond Schiphol in het kader van de vliegveiligheid). De Nijlgans is met deze methode niet effectief te vangen.

Probleem met het reduceren van het aantal zomerganzen is wel de vraag: hoe reëel is dit? Op het platteland kan men hiermee een heel eind komen, maar soorten als Nijlgans, grauwe gans en Canadese gans broeden ook in de stad. Het terugbrengen van de populaties daar zal nooit lukken en zij groeien momenteel het snelst. Een nulstand voor exoten is dus een illusie. Bo-

vendien broeden Nijlganzen verspreid over het land en kan men zich afvragen hoe groot hun schadelijke invloed is. Zij veroorzaken op veel plaatsen weinig schade. Lensink (2010) schat de werkelijke schade op 0,5 mln./jaar oplopend tot 1 mln. bij een toenemende populatie.

Aantalsreductie: over hoeveel ganzen praten we?

Om het aantal grauwe ganzen terug te brengen naar het streefaantal van 100.000 in 2018 is het nodig om de populatie vanaf 2013 jaarlijks met ca. 15% te reduceren (Lensink et al., 2010). Dit kan door jaarlijks ca. 35% uit de populatie te onttrekken of door ca. 15% te onttrekken en de nesten te behandelen (Lensink et al., 2010). We gaan voor de andere ganzensoorten uit van dezelfde cijfers. In tabel B1.1 geven we een overzicht van het aantal ganzen dat verwijderd moet worden om de beoogde reductie in populatiegrootte te bereiken. Het behandelen van nesten is alleen in kleine gebieden effectief (Van der Jeugd et al., 2006) en daarom kiezen we voor de afschot/vangmethode. Het blijft daarnaast nuttig om in overzichtelijke en kleine gebieden nesten te blijven behandelen (Kleijn et al., 2012b).

Tabel B1.1 Aantal ganzen dat jaarlijks aan de populatie moet worden onttrokken om streefaantallen in 2018 te bereiken.

Soort	Start-	Te verwijderen aantal ganzen					
	populatie	2012	2013	2014	2015	2016	2017
kolgans	3.042	1.065	887	710	532	355	177
grauwe gans	320.180	112.063	99.219	86.375	73.532	60.688	47.844
soepgans	10.000	3.500	2.917	2.333	1.750	1.167	583
Canadese gans	37.462	13.112	10.926	8.741	6.556	4.370	2.185
Nijlgans	68.000	23.800	19.833	15.867	11.900	7.933	3.967
brandgans	72.987	25.546	24.205	22.864	21.523	20.182	18.841
Totaal	513.683	181.099	160.001	138.905	117.809	96.712	75.615

NB: deze getallen lijken een zeer grote mate van nauwkeurigheid aan te geven, maar moeten gezien worden als een zeer globale en voorzichtige schatting van de benodigde inspanning.

Uit tabel B1.1 concluderen we dat vanaf 2013 er een afnemend aantal ganzen uit de populatie moet worden genomen van ca. 180.000 in 2013 tot ca. 75.000 in 2018.

Momenteel worden er rond de 150.000 ganzen per jaar geschoten. Dit betreft echter ook aanzienlijke aantallen winterganzen, met name kolgans. Het meest recente landelijke overzicht van de geschoten aantallen is uit 2007/2008 en geeft een aantal van ca. 160.000 (Montizaan & Siebenga, 2010). De inspanningen zullen voor de reductie van de zomerganzen ook volledig gericht moeten worden op deze zomerganzen. De aantallen genoemd in de tabel komen bovenop het huidige afschot van zomerganzen, want dat is een factor die al zit in de populatieontwikkeling zoals deze is vastgesteld.

Vangacties

Het vangen en doden van ganzen tijdens de ruiperiode in bijvoorbeeld natuurgebieden kost € 3.500,- (excl. btw) per vangactie (mond. med. Arie den Hartog, Duke). In een tijdsbestek van een ochtend kunnen met 2 a 3 personen ongeveer 500 ganzen worden gevangen, afhankelijk van de grootte van de groep ganzen. In het noorden zijn de grauwe ganzen veel moeilijker te vangen en kom je misschien maar op de helft van het aantal. Ook zal in de loop van de jaren,

wanneer er minder ganzen zijn, de gevangen aantallen waarschijnlijk dalen. Daarom rekenen we met een gemiddeld aantal van 250 over de reductieperiode van vijf jaar. De kosten zijn € 2.500,- voor het vangen. De verwerking van de ganzen kost nog eens € 1.000,-. Meestal worden de ganzen met CO₂ gedood en naar de poelier gebracht⁴. Deze methode is alleen toe te passen gedurende de 3 a 4 weken in de ruiperiode.

Aannames

In het ruiseizoen kunnen gedurende 4 weken 5 dagen/week is 20 dagen vangacties worden gehouden voor grauwe gans en ook 20 voor brandgans, omdat de rui van die soort later valt dan voor grauwe gans.

Daarmee kunnen $20 \times 250 = 5.000$ ganzen van beide soorten worden gevangen, wanneer één team beschikbaar is.

De kosten per gevangen gans zijn € 14,-/gans (excl. btw). Gezien de te verwachten lagere effectiviteit in het noorden, kan deze methode daar wellicht beter niet worden toegepast.

Kosten

Wanneer alle ganzen op deze manier gevangen zouden worden (en dat is een theoretische berekening) kost dat 2,5 mln. in 2013 aflopend naar 1,0 mln. in 2018. Dit is echter niet realiseerbaar en deze aanpak zal altijd in combinatie met andere aanpakken moeten plaatsvinden.

Afschieten ganzen

De aanname is dat 4 jagers in een 3 uur durend bezoek aan een gebied 20 ganzen kunnen schieten. We rekenen met een uurloon van € 20,-. (hoogste functiegroep COA bos en natuur; Bron: <http://www.flexservice.com/wp-content/uploads/CAO-Bos-en-Natuur-2011.pdf>). Hierbij zou nog autokosten, overhead en materiaalkosten bij gerekend moeten worden. Hagelpatronen (kaliber 12, 32 gram) kosten bij aanschaf van 1.000 stuks ca. 400 (dus € 0,40/patroon, excl. btw).

Daarmee zijn de kosten per gans ca. € 13,-/gans (excl. btw). Dit is een zeer lastige schatting waar bij een lager rendement de kosten/gans snel stijgen.

De kosten geschat via bovenstaande aannames staan in tabel B1.2.

Preventieve maatregelen: rasters om broedgebieden

Om ervoor te zorgen dat het broedsucces van de ganzen in de broedgebieden wordt teruggedrongen, is het nodig om ook habitatmaatregelen te nemen (Van der Jeugd et al., 2006; Voslamber 2010). Een effectieve maatregel is het omrasteren van een broedgebied, waardoor de jonge ganzen niet naar het voedselrijke boerengrasland kunnen om daar optimaal op te groeien, maar in het (meestal natuurlijke) broedgebied moeten zien op te groeien. Daarmee wordt het broedsucces verkleind (Voslamber, 2010, resultaten van De Deelen in Fryslân).

We proberen een schatting te maken van het aantal km. raster dat in Nederland geplaatst zou moeten worden.

Hoeveel km raster?

In De Deelen, een relatief groot gebied in Fryslân, is 12,5 km raster gezet. Verder is er in Zeeland, Zuid-Holland en Overijssel ervaring met rasters. De schatting van de Provincie Fryslân is dat er ca. 50 km raster in de provincie effectief kan worden geplaatst. Niet alle gebieden zijn namelijk geschikt om in rasters te zetten.

We gaan er van uit dat er voor de andere ganzenprovincies ook 50 km geplaatst kan worden. In de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland, Fryslân, Groningen, Utrecht, Gelderland,

⁴ CO₂ is alleen toegestaan in een straal van 10 km rond Schiphol; elders zal een andere dodingsmethode moeten worden gebruikt.

Zeeland, en west Noord-Brabant moeten deze maatregelen worden genomen, dus 7,5 provincies.

Dus in 7,5 provincies moet 50 km raster worden gezet, is 375 km in totaal.

Kosten

Rekenen met volgende kosten (excl. btw):

Kosten tijdelijk raster: € 1.800,-/km

plaatsing (jaarlijkse kosten): € 400,-/km

Kosten/km/jaar: € 700,-

De totale kosten staan in tabel B1.2.

Grove schatting kosten

In tabel B1.2 geven we een grove schatting van de kosten voor het reduceren van het aantal ganzen, wanneer daar één methode voor wordt ingezet.

Tabel B1.2 Grove schatting van de kosten van reductiemaatregelen. Deze getallen zijn in mln. en excl. BTW.

Aanpak/kosten in € mln.	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Totaal
Kosten afschot; laag	2,3	2,1	1,8	1,5	1,2	1,0	9,9
Kosten afschot; hoog	4,7	4,1	3,6	3,0	2,5	1,9	19,7
Kosten vangacties; laag	1,3	1,3	1,1	0,9	0,8	0,6	5,9
Kosten vangacties; hoog	2,5	2,2	1,9	1,6	1,3	1,0	10,6
Tijdelijke rasters	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	1,6

Tabel B1.2 laat zien dat de kosten van ganzen reducerende maatregelen aanzienlijk zijn. Opgemerkt wordt dat vangacties het goedkoopst lijken, maar deze kunnen slechts in een beperkte periode toegepast worden. Bovendien hebben deze tot veel protest geleid.

Afschot vergt ook een grote inspanning, geeft verstoring, maar lijkt wel uitvoerbaar. De schatting van het aantal ganzen dat per keer kan worden geschoten is bijzonder moeilijk vast te stellen. Voor het zelfde geld (*sic*) worden er per keer de helft van het aantal ganzen geschoten, wat de kosten verdubbelt.

Het plaatsen van tijdelijke rasters is noodzakelijk om het broedsucces van ganzen structureel naar beneden te brengen. Anders is het dweilen met de kraan open. Deze maatregel zal dus altijd naast de vang- en afschotacties gedaan moeten worden.

Na het terugbrengen van de populaties zal het nodig zijn om deze op dat niveau te houden. Daarvoor zal nog steeds een aanzienlijke inspanning noodzakelijk zijn. We verwachten dat de WBE's, boeren, TBO's, groenbeheerders, recreatieschappen en andere beherende partijen in staat zijn om met eigen inzet en middelen dit te bereiken. De FBE's moeten daar strak op toezien.

Vrijwillige inzet

Het beleid om ganzenpopulaties te verminderen, wordt al op grote schaal vrijwillig gedaan. WBE's spannen zich in om ganzen te schieten en werken soms mee om nesten te behandelen. Ook tellen zij in april en in sommige provincies in juli de aantallen zomerganzen (monitoring).

Terreinbeheerders zorgen in hun terreinen ook voor het behandelen van nesten en voor monitoring. In onderstaande box staan ter illustratie enkele voorbeelden (met dank aan M. van der Meide, Natuurmonumenten en M. Wesselius, Provincie Fryslân).

Voorbeelden tijdsinzet van Terrein Beherende Organisaties's (TBO's), vrijwilligers, jagers e.a.

Voorbeeld 1

In een gebied van ruim 600 ha van Natuurmonumenten bevindt zich een kolonie brandganzen en komen verspreid ook grauwe ganzen voor. De percelen zijn alleen per boot te bereiken. De ganzen worden in het hele gebied bestreden door het zoeken en behandelen van nesten. Voor de coördinatie en afstemming met de FBE heeft een beheerteamedewerker jaarlijks 4 dagen nodig. Van een deelgebied van 100 ha is bekend hoeveel tijd er besteed wordt aan de nestbehandeling: 27 mensdagen voor vrijwilligers (2 personen) en 11 mensdagen eigen personeel (2 personen). De inzet is verspreid over twee maanden. De rest van het gebied wordt gedaan door vrijwilligers waarvan de tijdsbesteding onbekend is.

Voorbeeld 2

In een tweetal gebieden van Natuurmonumenten met een gezamenlijke omvang van 380 ha komen vooral grauwe ganzen voor. De nesten bevinden zich vooral in rietvelden. Jaarlijks worden hier door eigen personeel (4 personen) en vrijwilligers (3 personen) nesten gezocht, eieren gedompeld en de aantallen genoteerd. Hiermee zijn 5 mensendagen eigen personeel en 1 dag voor vrijwilligers mee gemoeid. Dit is exclusief de tijd voor coördinatie en aanvragen ontheffing etc. In juli wordt in een vijftal gebieden deelgenomen aan de zomertelling van ganzen. Hieraan wordt een halve werkdag besteed, naast de inzet van vrijwilligers.

Voorbeeld 3

In de provincie Fryslân zijn in een dertigtal gebieden van SBB nesten gezocht en behandeld. De gebieden zijn hiervoor twee keer bezocht. De inzet van eigen personeel is 40 dagen geweest, aangevuld met 20 dagen van vrijwilligers. Deze tijdsbesteding is exclusief coördinatie van de uitvoering, intern overleg, overleg met provincie en tijd die gemoeid is met andere maatregelen zoals afschot.

Voorbeeld 4

In 56 gebieden in Fryslân zijn in de periode 15 maart tot en met 14 april 2012 5.093 nesten van ganzen onklaar gemaakt. Het grootste deel (99,5%) van de nesten waren van de grauwe gans. Een overige deel was van Canadese gans en Nijlgans. Gemiddeld zaten er 6,2 eieren in een nest. De arbeid bedroeg in totaal 1.596 uur, geleverd door beheerders (43%), jagers (20%), boeren (29%) en organisaties/derden (7%). Gemiddeld zijn er 3,2 nesten per uur onklaar gemaakt. Per behandeld nest kost dit 19 minuten.

Deze cijfers maken duidelijk dat er de afgelopen jaren vanuit de TBO's, in samenwerking met vrijwilligers, een flinke inzet is gepleegd bij het beheren van ganzenpopulaties.

Probleem met het reduceren van het aantal zomerganzen is ook de vraag: hoe reëel is dit? Op het platteland kan men hiermee een heel eind komen, maar soorten als Nijlgans, grauwe gans en Canadese gans broeden ook in de stad. Het terugbrengen van de populaties daar zal nooit lukken en zij groeien momenteel het snelst. Een nulstand voor exoten is dus een illusie. Bovendien broeden Nijlganzen redelijk verspreid over het land en kan men zich afvragen hoe groot hun schadelijke invloed is⁵.

⁵ Daardoor veroorzaken zij heel verspreid enige schade.

Bijlage 2 Wijze van taxeren

De (eind)taxaties die na melding van schade in opdracht van het Faunafonds worden gedaan op percelen met een beheersovereenkomst vinden bij graslandpercelen plaats als het gras weer aan het groeien is. Pas dan kan het volledige effect gemeten worden. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een grashoogtemeter. De grasgroei op het perceel met schade wordt vergeleken met referentiepercelen in de buurt waarop geen schade is geconstateerd. De grasgroei op het te taxeren perceel moet minstens 10 cm. zijn, bij voorkeur 12 cm. De grasgroei op het referentieperceel mag niet meer dan 22 cm. zijn. Globaal komt 1 cm. minder grasgroei overeen met 120 kilo droge stof per ha. (Bron: Meten is weten; brochure voor taxateurs, april, 2001, H.G. Engberink). De droge stof prijs voor gras (of vervangend voer) wordt elk jaar in de bestuursvergadering van het Faunafonds vastgesteld. Het meest richtinggevend is de prijs in maart, die in de bestuursvergadering van april wordt vastgesteld. Ook voor andere schadepriodes en andere wijze van telen (biologisch) en gebieden (Waddeneilanden) stelt het Faunafondsbestuur een droge stofprijs vast. Livestock Research adviseert aan het Faunafonds over deze prijzen. De door Livestock Research voorgestelde adviesprijzen worden doorgevoerd door het Bestuur van het Faunafonds opgevolgd en vervolgens in de aprilvergadering vastgesteld. De taxateurs gebruiken deze prijzen vervolgens bij hun taxaties. De prijs voor vervangend ruwvoer volgt in hoge mate de prijs van ander ruwvoer of vervangend voer (maïs, tarwe, snijmaïs; zie 2.2.6).

CLM Onderzoek en Advies

Postadres

Postbus 62
4100 AB Culemborg

Bezoekadres

Godfried Bomansstraat 8
4103 WR Culemborg

T 0345 470 700
F 0345 470 799

www.clm.nl